

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008
ΤΕΥΧΟΣ 5

Περιεχόμενα

1 Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2007

3 Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2008

4 Περιφερειακά μουσεία και τοπικές κοινωνίες

6 Μουσεία, μνήμη και κοινωνία της γνώσης

9 Συνέδρια και Ημερίδες

16 Γενικό Συνέδριο και Γενική Συνέλευση του ICOM, Βιέννη 2007

19 Νέα Μουσεία και Επανεκθέσεις

26 Εκθέσεις

27 Περιβάλλον και Πολιτισμός - Το Δέντρο της Ζωής

28 Νέες Εκδόσεις

31 Εκπτώσεις σε πωλητήρια Μουσείων

32 Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2009 - Αναγγελία θέματος εορτασμού

32 Χρήσιμες πληροφορίες για τα μέλη

Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2007

Το ICOM, στην προσπάθειά του να αναδείξει και να διερευνήσει ζητήματα που ενδιαφέρουν και απασχολούν τα μουσεία, επέλεξε για τον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2007 το θέμα «Μουσεία και πολιτιστική κληρονομιά – Αναθεωρήσεις και νέες προσεγγίσεις». Τιμώμενο μουσείο για το 2007 ήταν η Εθνική Γλυπτοθήκη, Παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης-Μουσείου Αλεξάνδρου Σούτζου. Η κεντρική εκδήλωση του εορτασμού έγινε στους χώρους της Εθνικής Γλυπτοθήκης, που στεγάζεται στα αναστηλωμένα κτήρια των παλιών στρατιωτικών στάβλων στο Άλσος Συγγρού στην περιοχή Γουδή. Την κυβέρνηση εκπροσώπησε ο κ. Στ. Δουβής, Γεν. Γραμματέας Αθλητισμού, και μήνυμα απέστειλε ο Υπουργός Πολιτισμού κ. Γ. Βουλγαράκης. Εκτός από τον χαιρετισμό της Προέδρου του Ελληνικού Τμήματος του ICOM κ. Τ. Χατζηνικολάου, στην εκδήλωση μίλησαν η καθηγήτρια κ. Μ. Λαμπράκη-Πλάκα, Διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης, και ο αρχιτέκτων κ. Γ. Παρμενίδης, καθηγήτης του ΕΜΠ, ο οποίος αναφέρθηκε ειδικότερα στη μετατροπή των παλιών στρατιωτικών στάβλων σε μουσείο για τη στέγαση της Εθνικής Γλυπτοθήκης. Ο εορτασμός έκλεισε με μουσική εκδήλωση.

Χαιρετισμός

ΤΕΤΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Σας καλωσορίζουμε στην κεντρική εκδήλωση του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2007 που έχει για το ICOM ιδιαίτερη σημασία. Φέτος συμπληρώνονται 30 χρόνια από τότε που ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών καθιέρωσε τη 18η Μαΐου ως Διεθνή Ημέρα Μουσείων. Το μήνυμα του εορτασμού, όπως διατυπώθηκε το 1977, «τα μουσεία να γίνουν φορείς πολιτιστικών ανταλλαγών για την ενίσχυση της μόρφωσης, για την ενδυνάμωση της άμοιβαίας κατανόησης, για την ειρήνη και τη συνεργασία ανάμεσα στους λαούς», παραμένει εξαιρετικά επίκαιρο – ίσως στις μέρες μας είναι περισσότερο επίκαιρο από ποτέ.

Η καθιέρωση του εορτασμού έδωσε την ευκαιρία στα μουσεία όλου του κόσμου να προβάλουν τις συλλογές τους, να αναπτύξουν έναν γόνιμο διάλογο, να καλλιεργήσουν μια καλύτερη σχέση με το κοινό, να αναδείξουν τον εκπαιδευτικό και ευρύτερα κοινωνικό ρόλο των μουσείων. Η καθιέρωση μάλιστα από το 1992 ενός κοινού θέματος για όλα τα μουσεία συνέβαλε ακόμη περισσότερο στην ανταλλαγή απόψεων, γνώσεων και εμπειριών. Το θέματου φετινού εορτασμού «Μουσεία και πολιτιστική κληρονομιά – Αναθεωρήσεις και νέες προσεγγίσεις», τονίζοντας δύο έννοιες εξ ορισμού αλληλένδετες, μας καλεί να προβληματιστούμε για τις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μουσειακοί οργανισμοί στο κατώφλι του 21ου αιώνα.

Η έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν είναι μια έννοια στατική. Αντίθετα, πρόκειται για μια έννοια δυναμική που αντανακλά τις εκάστοτε κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις και ιδεολογίες. Σε μια σύγχρονη προσέγγιση η πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει τόσο τα ακίνητα και κινητά μνημεία όλων των ιστορικών περιόδων και κατηγοριών όσο και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά (έθιμα, μύθους, προφορικές παραδόσεις, δρώμενα, μουσική, παραδοσιακές τεχνικές, κ.ά.) που προσδίδουν στα υλικά τεκμήρια νέες ερμηνείες ανοίγοντας παράλληλα νέους δρόμους για τη μουσειολογική θεωρία και πρακτική. Τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη έμφαση δίνεται επίσης στην αποδοχή και διαφύλαξη της πολιτιστικής πολυμορφίας.

Τις νέες αυτές προσεγγίσεις της έννοιας της πολιτιστικής κληρονομιάς διατύπωσε η UNESCO σε δύο διεθνείς συμβάσεις –για την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και την πολιτιστική πολυμορφία– που πρόσφατα κυρώθηκαν και από τη χώρα μας και αποτελούν πλέον νόμους του κράτους.

Στο πλαίσιο αυτό τα μουσεία, σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας του ICOM, είναι υπεύθυνα για τη διάσωση του συνόλου της πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ η ανάδειξη της ποικιλομορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων αποτελεί τη δική τους απάντηση στην παγκοσμιοποίηση.

Όπως έχει διαπιστωθεί, στη σημερινή εποχή ο ρόλος των μουσείων αλλάζει συνεχώς, με ταχύτατους ρυθμούς. Η επικοινωνία, η ανάγκη διαλόγου με τους επισκέπτες, με τη βοήθεια και των νέων τεχνολογιών, αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες συχνά κυριαρχούν σε βάρος του εμπλούτισμού, της μελέτης και της τεκμηρίωσης των αυλογών. Η διαχείριση των οικονομικών προβλημάτων επισκιάζει πολλές φορές άλλες βασικές μουσειακές λειτουργίες. Ανταποκρίνονται, λοιπόν, σήμερα τα μουσεία πλήρως στην αποστολή τους; Οι εκθέσεις που διοργανώνονται είναι πράγ-

ματι ο καθρέφτης της πολιτιστικής κληρονομιάς; Η αθέατη πλευρά των μουσείων –οι αποθήκες– είναι ένας προσβάσιμος χώρος επιστημονικής έρευνας και εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων συντήρησης των πολιτιστικών αγαθών;

Τη μουσειακή κοινότητα απασχολούν πολλά παρόμοια ερωτήματα. Με την επιλογή του φετινού θέματος το ICOM επιθυμεί να τονίσει ότι η προστασία και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι και πρέπει να είναι για τα μουσεία το σημείο-κλειδί. Τα μουσεία έχουν το εξαιρετικό προνόμιο να εκθέτουν πρωτότυπα ιστορικά τεκμήρια και έργα τέχνης, ενώ με τη χρήση των νέων τεχνολογιών έχουν τη δυνατότητα να προβάλλουν καλύτερα τα εκθέματα και να προσελκύουν μεγαλύτερες ομάδες επισκεπτών.

Το αν ένα μουσείο πετυχαίνει τους στόχους του είναι κάτι που δεν μπορεί να υπολογιστεί με απλή αριθμητική. Εξαρτάται από την ποιότητα της έρευνας, της μελέτης, της συντήρησης των συλλογών, της μουσειογραφίας που αναδεικνύει τα πολιτιστικά αγαθά και τα μηνύματα που αυτά περικλείουν, εξαρτάται επίσης από τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες, από την ικανότητα του μουσείου να συμπορεύεται με την κοινωνία και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της και, τελικά, από τον βαθμό της εμπλοτούσύνης που αναπτύσσεται μεταξύ του κοινού και του μουσείου. Σε κάθε περίπτωση η ευθύνη για τη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι και συλλογική και ατομική.

Στο πλαίσιο των φετινών εκδηλώσεων, το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, πιστεύοντας ότι ανταποκρίνεται στο θέμα του εορτασμού, αποφάσισε να τιμήσει την Εθνική Γλυπτοθήκη, ένα νέο μουσείο που στεγάζεται σε κτήρια χαρακτηρισμένα ως μνημεία από το Υπουργείο Πολιτισμού, όπου παρουσίαζεται, με τις πιο σύγχρονες μουσειολογικές προδιαγραφές, η νεώτερη πολιτιστική μας κληρονομιά.

Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2008

Το θέμα «Τα Μουσεία ως παράγοντες κοινωνικών αλλαγών και εξέλιξης», που συνδέεται στενά με τον ρόλο που διαδραματίζουν τα μουσεία στις τοπικές κοινωνίες, επέλεξε το ICOM για τον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2008. Τιμώμενο Ίδρυμα για το 2008 ήταν το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς – Δίκτυο Περιφερειακών Μουσείων. Η κεντρική εκδήλωση του εορτασμού έγινε στον Βόλο, στο Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν. και Σ. Τσαλαπάτα, δημιούργημα του Ιδρύματος του Πολιτιστικού Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ). Χαιρετισμούς απήγγισαν η Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM κ. Σ. Χούλια-Καπελώνη, η Πρόεδρος του ΠΙΟΠ κ. Σ. Στάικου και ο Δήμαρχος του Βόλου κ. Α. Βούλγαρης, ενώ μήνυμα απέστειλε η Γεν. Διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠ.ΠΟ κ. Β. Βασιλοπούλου. Το θέμα του εορτασμού ανέπτυξαν ο κ. Κ. Δάλλας, επ. καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, και η κ. Α. Λούβη, Γεν. Διευθύντρια του ΠΙΟΠ. Η εκδήλωση έκλεισε με περιήγηση στο Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας και στον περιβάλλοντα χώρο και με «μουσικές των Ελλήνων» που έπαιξαν συγκροτήματα από τις περιοχές όπου εκτείνεται το Δίκτυο Μουσείων του ΠΙΟΠ.

Χαιρετισμός

ΣΟΥΖΑΝΑ ΧΟΥΛΙΑ-ΚΑΠΕΛΩΝΗ

Ος Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων σας καλωσορίζω στην αποψινή τριπλή γιορτή. Είναι τριπλή, πρώτων γιατί σήμερα γιορτάζουν τα Μουσεία όλου του κόσμου, δεύτερον γιατί το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) γιορτάζει τα 25 χρόνια από την ίδρυσή του, και τρίτον γιατί τιμούμε το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς για τη συνολική προσφορά του στον τομέα των περιφερειακών μουσείων.

Η πρώτη γιορτή είναι διεθνής και καθιερώθηκε από το ICOM το 1977 για να αναπτυχθεί, μέσω των μουσείων ως φορέων ανάπτυξης, η αμοιβαία κατανόηση, η συνεργασία και η ειρήνη ανάμεσα στους λαούς. Από τότε κάθε χρόνο, στις 18 Μαΐου, πραγματοποιούνται σε όλα τα μέρη του κόσμου ποικίλες εκδηλώσεις γύρω από ένα ειδικό θέμα. Το θέμα του φετινού εορτασμού είναι «Τα μουσεία ως παράγοντες κοινωνικών αλλαγών και εξέλιξης». Με την επιλογή του θέματος αυτού το ICOM επιθυμεί να τονίσει τον ιδιαίτερο ρόλο των μουσείων στην ανάπτυξη και εξέλιξη της σύγχρονης κοινωνίας, και μάλιστα την εποχή της παγκοσμιοποίησης. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει η Alissandra Cummins, Πρόεδρος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων, «τα μουσεία σήμερα ολοένα και περισσότερο καλούνται να αναλάβουν πρωτοβουλί-

ες για τη διερεύνηση κοινωνικών ζητημάτων, σε συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες, ώστε να συμβάλουν στην ανάπτυξή τους, αλλά και να αναζητήσουν νέους τρόπους για τη διαφύλαξη και προβολή της πολιτιστικής πολυμορφίας».

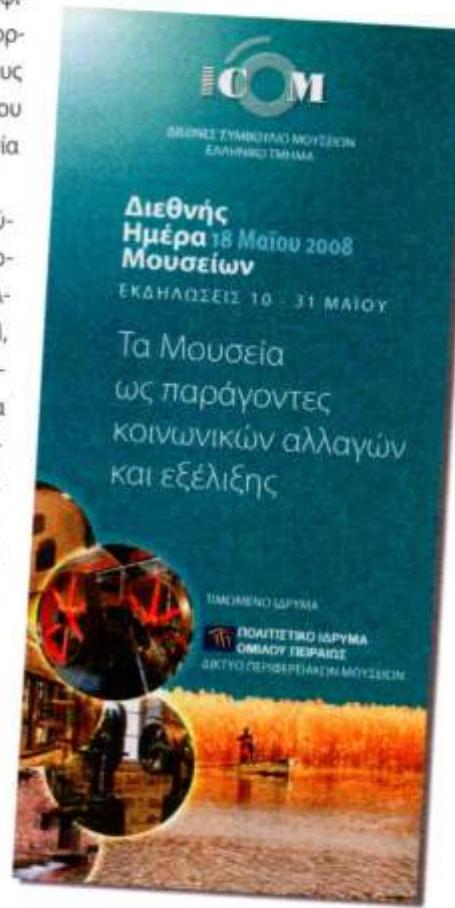
Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιούνται, από 10 μέχρι 31 Μαΐου, σε 55 μουσεία και πολιτιστικούς φορείς της χώρας, διάφορες εκδηλώσεις, ενώ την ημέρα του εορτασμού η είσοδος σε όλα τα μουσεία είναι ελεύθερη.

Ερμηνεύοντας το ιδιαίτερο νόημα που έχει το θέμα του φετινού εορτασμού, το Ελληνικό Τμήμα του ICOM αποφάσισε να τιμήσει το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ). Το Ίδρυμα αυτό, με τη δημιουργία Δικτύου Περιφερειακών Θεματικών Μουσείων κατόρθωσε, με τη διάσωση, την τεκμηρίωση και την έκθεση υλικών καταλοίπων του νεώτερου πολιτισμού, να δημιουργήσει πράγματι γέφυρες με το παρελθόν και να ανοίξει διόδους επικοινωνίας με τις τοπικές κοινωνίες.

Για τα Μουσεία του Δικτύου θα μας μιλήσουν οι άνθρωποι που τα δημιούργησαν. Για το θέμα του εορτασμού θα μιλήσει ειδικότερα ο καθηγητής κ. Κωστής Δάλλας. Το Διοικητικό Συμβούλιο του ICOM ευχαριστεί θερμά το ΠΙΟΠ που μας υποδέχεται σε αυτό τον γοητευτικό χώρο του παλιού εργοστασίου πλινθοκεραμοποιίας

Ν. και Σ. Τσαλαπάτα, καθώς και όλους τους συνεργάτες και φίλους που βοήθησαν στη διοργάνωση, τους ομιλητές και τους μουσικούς και όλους εσάς που μας τιμάτε με την παρουσία σας.

Θα ήθελα να κλείσω τον σύντομο αυτό χαιρετισμό λέγοντας ότι τα 25 χρόνια του Ελληνικού Τμήματος του ICOM, που γιορτάζουμε σήμερα, μας έδωσαν την ευκαιρία να κάνουμε ένα ωραίο ταξίδι. Ένα ταξίδι που ξεκίνησε το 1983, πλούσιο σε δημιουργία, σε εμπειρίες, σε γνώσεις. Ένα συναρπαστικό ταξίδι, που ευχόμαστε να συνεχιστεί με την ίδια ομοφυλία, την ίδια αγάπη για τα μουσεία, τους ανθρώπους τους και τους κάθε ηλικίας και προέλευσης επισκέπτες τους.

Περιφερειακά μουσεία και τοπικές κοινωνίες

ΑΣΠΑΣΙΑ ΛΟΥΒΗ

Ίσως είναι γνωστό σε πολλούς από εσάς ότι το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, επί 22 χρόνια, έρχεται σε καθημερινή επαφή με τις τοπικές κοινωνίες, με αντικείμενο τη δημιουργία μουσείων στην περιφέρεια. Σήμερα, για τους συγκεκριμένους λόγους του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων, νομίζω ότι είναι χρήσιμο να εκτεθεί αυτή η εμπειρία. Γι' αυτό και επελέγη το θέμα «Περιφερειακά μουσεία και τοπικές κοινωνίες».

Από το 1977 το συνεχές μήνυμα της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων είναι «να γίνουν τα μουσεία φορείς πολιτισμικών ανταλλαγών προς όφελος του κοινωνικού συνόλου, με σκοπό την ανάπτυξη της μόρφωσης, την αμοιβαία κατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των λαών».

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, που φέτος γνώρισε την υπέρτατη τιμή να επιλεγεί από το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων ως τιμώμενος φορέας για το Δίκτυο που έχει δημιουργήσει, οφείλει πολλά στην Τράπεζα Πειραιώς και στην Πρόεδρό του κ. Σοφία Στάικου. Γιατί η συνειδητή τους επιλογή να δημιουργηθεί ένα Δίκτυο Μουσείων στην περιφέρεια είναι μια εξαιρετικά δύσκολη και γενναία απόφαση. Δύσκολη και γενναία, γιατί η Τράπεζα αναλαμβάνει και χρηματοδοτεί τη λειτουργία μουσείων για πενήντα χρόνια σε κοινωνίες πληθυσμιακά εξαιρετικά ισχνές, οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν προσδοκάται να αποφέρουν σε αυτήν ούτε καν ηθικά ανταλλάγματα. Η συνειδητοποίηση όμως της πραγματικής έννοιας της χορηγίας (που δεν συνεπάγεται ανταλλάγματα) και η ακληρή διαπίστωση ότι η περιφέρεια δεν μπορεί να δώσει ανταλλάγματα, αλλά έχει τεράστια ανάγκη από στήριξη, οδήγησε την κ. Στάικου στην επιλογή αυτή, παρόλο που γνώριζε ότι μια αντίστοιχη δράση στην πρωτεύουσα θα εξασφάλιζε αυτομάτως στην Τράπεζα μια εύκολη προβολή στο ήμισυ του ελληνικού πληθυσμού που είναι συγκεντρωμένο πλέον στην Αθήνα. Και τούτο γιατί η πρωτεύουσα διαθέτει τις υποδομές και μπορεί εύκολα να συγκεντρώνει όλα τα πολιτιστικά γεγονότα υψηλής ποιότητας που αλαιτούν αντίστοιχες χορηγίες. Ελάχιστα απ' αυτά εξασφαλίζει η συμπρωτεύουσα και ακόμα λιγότερα τα υπόλοιπα αστικά κέντρα του τόπου μας. Γνώριζε όμως ακόμα ότι η ελληνική περιφέρεια έχει συμβιβαστεί με την έννοια της απομάκρυνσής της από το κέντρο, ότι έχει πάψει να διεκδικεί και να ελπίζει, ενώ παράλληλα συνεχίζει να διψάει για ποιότητα.

Ο μικρός πυρήνας των δύο μουσείων της περιφέρειας, που

παρέλαβε η κ. Στάικου από ένα μικρό αλλά υγίες κύτταρο του Πολιτιστικού Ίδρυματος της ΕΤΒΑ, μετατράπηκε στα χέρια της σε ένα Δίκτυο Μουσείων, το οποίο εκτείνεται σχεδόν σε ολόκληρη την ελληνική περιφέρεια. Μέσα σε πέντε χρόνια έφτασε να αριθμεί επτά μουσεία, ταυτισμένα με την παραγωγή και την οικονομική ιστορία συγκεκριμένων περιοχών, όπως το Μουσείο Μετάξης στο Σουφλί, το Μουσείο Υδροκίνησης στη Δημητσάνα, το Μουσείο Ελιάς και Ελληνικού Λαδιού στη Σπάρτη, το Μουσείο Βιομηχανικής Ελαιουργίας στην Αγία Παρασκευή Μυτιλήνης, το Μουσείο Μαρμαροτεχνίας στον Πύργο της Τήνου, το Μουσείο Περιβάλλοντος και Ενημέρωσης στη Στυμφαλία. Το Δίκτυο προγραμματίζεται να κλείσει με την ολοκλήρωση τριών ακόμα μουσείων, δηλαδή του Μουσείου Μαστίχας στη Χίο, του Μουσείου Αργυροχρυσοχοΐας στα Γιάννενα και του Μουσείου Τυπογραφίας στα Επτάνησα.

Το εγχείρημα αυτό είναι εξαιρετικά δύσκολο, κοπιαστικό, πολλές φορές αποκαρδιωτικό. Μια απλή αναδρομή στη δομή των μικρών τοπικών κοινωνιών του 20ού αιώνα στην Ελλάδα καταδεικνύει ότι η ιστορική συγκυρία οδήγησε σε μια πρωτοφανή μετανάστευση του ανθρώπινου δυναμικού της όχι μόνο στο εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό της χώρας. Δημιούργησε τη σημερινή πρωτεύουσα των πέντε εκατομμυρίων κατοίκων και την πληθυσμιακή ενίσχυση πέντε έως δέκα μεγάλων και μεσαίων αστικών κέντρων, αλλά άφησε τις μικρές κοινωνίες κατακερματισμένες και αποψιλωμένες από το ανθρώπινο δυναμικό τους.

Τα περισσότερα όμως μουσεία του Δικτύου βρίσκονται εκεί: στο Σουφλί, στη Δημητσάνα, στον Πύργο της Τήνου, στην Αγία Παρασκευή της Λέσβου, στην ορεινή Στυμφαλία. Σε χώρους δηλαδή που έχουν περισσότερο πληθυσμό το καλοκαίρι, όταν γυρίζουν για διακοπές στα πατρογονικά τους σπίτια οι παλιοί κάτοικοι, στα εξοχικά τους ενδεχομένως, κάποιοι λιγοστοί νέοι, αλλά εποχιακοί, κάτοικοι και στα ενοικιαζόμενα δωμάτια και διάφορα άλλα ενδιαίτημα οι περαστικοί τουρίστες.

Αυτές είναι οι κοινωνίες που διφούν για ποιότητα χωρίς να ελπίζουν σε αυτή. Με αυτές έχουμε κληθεί να επικοινωνήσουμε, να προσφέρουμε και να πάρουμε από τον πλούτο της εμπειρίας τους, της ψυχής τους και από τη λαχτάρα της συμμετοχής τους στο εφικτό – και αυτό το γνωρίζουν πολύ καλά με αφοπλιστική αίσθηση αυτογνωσίας.

Θέλω να πω με αυτό ότι η παρουσίαση μιας παράστασης Μπρεχτ, σε κοινό που δεν ευτύχησε να γνωρίζει καν ποιος είναι αυτός, έχει ελάχιστες πιθανότητες να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις ενός ενεργού ρόλου που θα συμβάλει στην ανάπτυξή του. Γιατί, για να επιτευχθεί ένας τέτοιος στόχος, η εμπλοκή με την τοπική κοινωνία πρέπει να είναι συνεχής, ποικίλη και δελεαστική για το επίπεδο στο οποίο αυτή βρίσκεται.

Είναι εντελώς φυσικό ο αποψιλωμένες αυτές κοινωνίες να είναι

απολύτως καχύποπτες απέναντι στον φορέα ή και την ίδια την Τοπική Αυτοδιοίκηση που συνεργάζεται μαζί του για να δημιουργήσει ένα μουσείο στον ξεχασμένο τόπο τους.

Αρχικά λοιπόν οι τοπικές κοινωνίες, με εξαίρεση τα λίγα εκείνα άτομα τα οποία έχουν από την αρχή άμεση επαφή και συνεργασία με τις μελετητικές ή κατασκευαστικές ομάδες, παραμένουν εντελώς αμέτοχες. Όταν κατά τη δεκαετία του 1980 παρουσιάστηκε το πρόγραμμα του Μουσείου Υδροκίνησης στη Δημητσάνα, σύμπασα η τοπική κοινωνία προσήλθε στο κέρασμα και αποχώρησε μετά την ενημέρωση, κουνώντας ελαφρώς ειρωνικά και επιπιμητικά το κεφάλι της. Δέκα χρόνια μετά, με αφορμή το πρόγραμμα δημιουργίας μουσείων σε πληθυσμιακά αντίστοιχα χωριά της Μυτιλήνης, η ιστορία επαναλήφθηκε με μικρές παραλλαγές, σε ένα μάλιστα χωριό με πολλές αντιδράσεις.

Δεν χρειάζεται να είναι πληθυσμιακά ευάριθμες οι τοπικές κοινωνίες για να δημιουργηθούν οι αντιδράσεις. Η ιστορία απέδειξε ότι όταν η εγκατάσταση των μουσείων γίνεται σε μικρές ή μεγάλες πόλεις, όπως στη Σπάρτη και στον Βόλο, πάρα πολύ εύκολα η αντιδραση παίρνει άλλη μορφή και η δημιουργία των μουσείων μετατρέπεται σε αφορμή μικροπολιτικών αντιπαραθέσεων.

Η συμπεριφορά των τοπικών κοινωνιών αλλάζει σιγά-σιγά μετά από τα εγκαίνια του μουσείου: όταν η κοινωνία πεισθεί, όταν το αποτέλεσμα είναι χειροπιστό, όταν το μουσείο γίνει γνωστό ώστε να αρχίσει η συστηματική επισκεψιμότητα, αυτή που αποφέρει οικονομικά οφέλη στις τοπικές κοινωνίες. Δεν είναι τυχαίο ότι το Μουσείο Υδροκίνησης στη Δημητσάνα, μετά τον τρίτο χρόνο λειτουργίας του, το επισκέπτονται αδιάπτωτα 40.000-45.000 επισκέπτες τον χρόνο, που έχουν αλλάξει τη μοίρα της ευρύτερης περιοχής. Τη σκυτάλη εδώ και πολλά χρόνια έχει πάρει η ιδιωτική πρωτοβουλία, η οποία έχει δημιουργήσει στον ευρύτερο χώρο εστιατόρια, μπαρ, ταβέρνες, ενοικιαζόμενα δωμάτια και ξενοδοχεία διαφόρων κατηγοριών. Στο φαράγγι του Λούσιου οργανώνονται εκδρομές, επισκέψεις στα μοναστήρια, διάφορα σπόρ (καμιά φορά με τραγικά αποτελέσματα), αλλά τα μαγαζιά, τα super markets και η πώληση των αγροτικών ντόπιων προϊόντων έχουν πολλαπλασιαστεί.

Αυτός υπήρξε ο αρχικός μας στόχος, η δημιουργία δηλαδή πόλου έλξης επισκεπτών για τη στήριξη των ξεχασμένων τοπικών κοινωνιών. Αυτός ο στόχος, φιλόδοξος στην αρχή, μας έχει φανεί εύκολος σε σχέση με τον δεύτερο, που είναι να καταστήσουμε αυτά τα μουσεία πόλους έλξης των ίδιων των τοπικών κοινωνιών. Δηλαδή, να γίνουν τα μουσεία ζωντανά πολιτιστικά κύτταρα, τα οποία να δημιουργούν διάφορες πολιτιστικές δράσεις, υψηλής πάντοτε ποιότητας, που θα απευθύνονται στην τοπική κοινωνία, θα δημιουργούνται γι' αυτή και, όταν αυτό καθίσταται δυνατόν, θα προέρχονται και από αυτή.

Η ανάληψη από το ΠΙΟΠ της ευθύνης όχι μόνο για τη δημιουργία αλλά και για τη λειτουργία των μουσείων του Δικτύου δεν

ήταν στις αρχικές προθέσεις του Ιδρύματος. Γι' αυτό και, όταν το 1990 ολοκληρώθηκε το Μουσείο Μετάξης στο Σουφλί, το μουσείο παρεδόθη «ρομαντικώ και αφελή των τρόπων» στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, προκειμένου αυτή να το διαχειριστεί. «Ρομαντικώ και αφελή των τρόπων», γιατί δεν συνεκτιμήθηκε τότε ότι: (α) η λειτουργία και, κυρίως, η συντήρηση ενός μουσείου είναι πολύ ακριβή υπόθεση, η οποία, κατά τεκμήριο, για χώρους που κυμαίνονται μεταξύ 700 και 1.000 τ.μ. ανέρχεται σε σημερινές τιμές σε 300.000 € τον χρόνο (εάν αυτά τα χρήματα υπολογιστούν σε πενταετή βάση, οπότε, μεταξύ των άλλων δαπανών του μουσείου, περιλαμβάνεται και η συντήρηση και επισκευή των κτηρίων του), (β) ότι η πολιτιστική διαχείριση είναι υπόθεση εξειδικευμένων επιστημόνων, οι οποίοι πρέπει να κατοικούν στην περιφέρεια και οι οποίοι, ακόμα και όταν εντοπίζονται ως μονάδες εκεί, δεν μπορεί, με τις σημερινές δομές, να υπολογίζει κανείς στη συνεχή εκεί παραμονή τους ή την εύκολη αντικατάστασή τους.

Γι' αυτό η μόνη λύση ήταν να παραμείνει η διαχείριση στα χέρια της κεντρικής υπηρεσίας του Ιδρύματος, σε συνεργασία πάντα με τις τοπικές κοινωνίες, ορισμένες φορές παρακάμπτοντας αναγκαστικά τις αρχές, όταν αυτές επιδίδονται σε αγώνα αλληλοεξόντωσης. Όχι βεβαίως ότι από αυτό τον αγώνα της αλληλοεξόντωσης τα μουσεία βγαίνουν πάντα αλώβητα. Εν τω μεταξύ όμως έχει κερδηθεί η κατευθείαν επαφή των απλών ανθρώπων με αυτά, η οποία βαθμιαία διαμορφώνει διαφορετικές εκτιμήσεις στον κάθε πολίτη.

Για να αντιμετωπιστεί η μεγάλη πρόκληση της δαπανηρής συντήρησης, της άφογης λειτουργίας των μουσείων αλλά και της οργάνωσης εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πολιτιστικών εκδηλώσεων, το Ίδρυμα δεν είχε άλλη επιλογή από το να επιφορτίσει με αυτές τις ευδύνες μια ισχυρή κεντρική υπηρεσία με πέντε τμήματα: (α) Τμήμα Μουσείων, στελεχωμένο από ιστορικούς, αρχαιολόγους και μουσειολόγους, (β) Τεχνική Υπηρεσία με πολιτικούς μπχανικούς μηχανολόγους και αρχιτέκτονες, (γ) Τμήμα Εκδόσεων με φιλολόγους, (δ) Υπηρεσία Έρευνας και Επιστημονικών Εκδηλώσεων, που στελεχώνεται από ιστορικούς, φιλολόγους και βιβλιοθηκονόμους και περιλαμβάνει τα αρχεία και τη βιβλιοθήκη του Ιδρύματος, και (ε) Τμήμα Ιστορικού Αρχείου με ιστορικούς και αρχειονόμους.

Όλα τα Τμήματα συνεργάζονται για να ανταποκρίθουν στις κύριες δραστηριότητες του Ιδρύματος που αποκοπούν, κατά κύριο λόγο, στην άφογη λειτουργία των μουσείων. Με αυτή την υποδομή γίνεται εφικτή η οργάνωση επάλληλων δραστηριοτήτων σε όλες τις αίθουσες πολλαπλών χρήσεων του Δικτύου. Μερικές από αυτές είναι μεγάλης εμβέλειας πολιτιστικές δράσεις που θα κινούσαν το ενδιαφέρον του κοινού οποιασδήποτε ευρωπαϊκής πρωτεύουσας, όπως η έκθεση «Αθήνα-Σπάρτη», που μεταφέρθηκε από τη Νέα Υόρκη στο Μουσείο της Ελιάς

και του Ελληνικού Λαδιού στη Σπάρτη, ή το σύγχρονο εικαστικό δρώμενο «Olive Stone» του Joseph Boys, που θα λάβει χώρα αυτό το καλοκαίρι στον ίδιο χώρο.

Ταυτόχρονα οργανώνονται δραστηριότητες που προκύπτουν με τη συμμετοχή των τοπικών πολιτιστικών παραγόντων ή τη συμμετοχή των κατοίκων που έχουν μείνει σε αυτές τις περιοχές, όπως η δημιουργία εκθέσεων για την καταγραφή μιας τεχνολογίας που χάθηκε ή των συνθηκών της ζωής, τότε που οι άνθρωποι ζούσαν αλλιώς.

Προϊόν μιας τέτοιας συνεργασίας είναι το φίλμ που προβάλλεται για πρώτη φορά σήμερα στο Μουσείο Τσαλαπάτα με τίτλο «Οι Άνθρωποι». Είναι αυτοί που δούλεψαν σε αυτό τον χώρο και περιγράφουν τα κύρια βιώματά τους, τις συνθήκες της δουλειάς τους και της σχέσης τους με την εργοδοσία, αλλά και της εργοδοσίας με αυτούς. Προϊόν μιας ανάλογης συνεργασίας ήταν η εξαιρετικά συγκινητική βραδιά που ζήσαμε πριν από λίγες μέρες σε αυτό το μουσείο, την τελευταία ημέρα της λειτουργίας της έκθεσης για τον Τάκη Τλούπα, όταν προσωπικότητες του ευρύτερου χώρου πραγματοποίησαν μια βιωματική αφήγηση για τον Τλούπα που γνώρισαν.

Ένα ευρύ πρόγραμμα λειτουργίας και συνεργασίας με τα αντίστοιχα μουσεία της Ευρώπης και της μεσογειακής λεκάνης έχει προγραμματιστεί για το 2008 και το 2009, για να φέρει πιο κοντά τους ανθρώπους των δικών μας τοπικών κοινωνιών με τις τοπικές κοινωνίες άλλων λαών, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της ουσιαστικής μόρφωσής τους, πέρα αλλά και πάντα μαζί με τα σχολεία. Τα σχολεία είναι συνεχώς και καθημερινά παρόντα στους χώρους ολόκληρου του Δικτύου, στο πλαίσιο ποικιλών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που οργανώνει το Ίδρυμα.

Η ανάπτυξη αυτού του Δικτύου δεν θα ήταν εφικτή εάν το κύριο εργαλείο του συντονισμού και της λειτουργίας του δεν στηρίζοταν στις ψηφιακές υποδομές, οι οποίες έχουν εκμηδενίσει την απόσταση και έχουν δημιουργήσει έναν νέο πολιτισμό στην εποχή μας, τον ψηφιακό. Αυτόν που μας επιτρέπει τη συνεχή, αδιάλειπτη και άμεση επικοινωνία με το δίκτυο τόσο σε ποιοτικό όσο και ποσοτικό επίπεδο. Αυτόν που κάνει τα εκθέματα να μιλάνε, όπως στο Μουσείο της Μυτιλήνης, αλλά και που μας επιτρέπει ανά πάσα στιγμή να ελέγχουμε και να λύνουμε από το κέντρο το παραμικρό πρόβλημα λειτουργίας από το Σουφλί έως τη Σπάρτη.

Θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για ένα ρεαλιστικό μοντέλο δημιουργίας και λειτουργίας ενός δικτύου θεματικών μουσείων που εξακτινώνονται στην ελληνική περιφέρεια, το οποίο, ακριβώς επειδή είναι ρεαλιστικό, είναι προσαρμοσμένο στην πραγματικότητα της πολιτιστικής διαχείρισης στον τόπο μας, και γι' αυτό καθίσταται βιώσιμο. Αυτό το μοντέλο προφανώς αφορά μόνον τα ιδιωτικά μουσεία και δεν έχει καμιά σχέση με την εξαιρετική ταυτότητα που έχουν δημιουργήσει τα αρχαιο-

λογικά μουσεία στον τόπο μας, παρ' όλες τις δυσκολίες και τις οικονομικές δυσπραγίες, στηριζόμενα κυρίως –και πολλές φορές μόνον– σε εξαιρετικούς επιστήμονες και ανθρώπους που στελεχώνουν την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Η συνεχής συνεργασία μας με το Υπουργείο Πολιτισμού, το οποίο ελέγχει την ποιότητα των δράσεων του Ιδρύματος, και η συνεχής προσπάθεια μας για να κρατηθεί ένα υψηλό επίπεδο που θα επιτρέπει στα μουσεία μας να συνομιλούν με τα αντίστοιχα μουσεία της Ευρώπης, πιστεύουμε ότι συμβάλλει αποφασιστικά στο πραγματικό οφέλος του κοινωνικού συνόλου. Πιστεύουμε όμως επίσης ότι αυτή ακριβώς η ανάπτυξη της μόρφωσης, που καλλιεργείται μέσα σε αυτά τα μουσεία, συμβάλλει και στη συντόμευση του απαιτούμενου χρόνου μέχρι να πάρει αποκλειστικά και αυτοδύναμα η περιφέρεια στα χέρια της την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, αλλά και δυνητικά πολλαπλά προσδοφόρα, πολιτισμική της ταυτότητα.

Μουσεία, μνήμη και κοινωνία της γνώσης

ΚΩΣΤΗΣ Γ. ΔΑΛΛΑΣ

Θέμα του φετινού εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων είναι «Τα μουσεία ως παράγοντες κοινωνικών αλλαγών και εξέλιξης». Σύμφωνα με την Alissandra Cummins, Πρόεδρο του ICOM, «ενώ κατά παράδοση τα μουσεία είναι γνωστά για τις συλλογές τους, όλο και περισσότερα μουσεία αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στη διερεύνηση κοινωνικών ζητημάτων από κοντύ με κοινότητες, συνεισφέροντας στην ανάπτυξή τους [...]. Η Διεθνής Ημέρα Μουσείων δείχνει ότι είναι εφικτό να συγκλινούμε σ' έναν νέο τρόπο ερμηνείας του παρελθόντος μέσα από το πρίσμα του παρόντος ώστε να διαμορφώσουμε ένα καλύτερο μέλλον».

Στη σύντομη ομιλία μου υποστηρίζω ότι θεμελιώδης όρος για την κοινωνική νομιμοποίηση των μουσείων ως παραγόντων ανάπτυξης είναι η σχέση μεταξύ μουσείου και μνήμης, όπως μπορεί να ιδιωθεί στο πλαίσιο της λεγόμενης «κοινωνίας της γνώσης». Ισχυρίζομαι ότι η επικαιρότητα του μουσείου δεν πρέπει να επιδιώκεται μέσω της μετάθεσης της έμφασης -του ενδιαφέροντος της μουσειακής κοινότητας, των χρηματοδοτούμενων δραστηριοτήτων, της φυσιογνωμίας του μουσείου- από τα αντικείμενα στο κοινό, από τη συλλογή στις κοινότητες, αλλά στην ανάκτηση μιας ευρύτερης αντίληψης σχετικά με την ίδια την ερμηνεία και την κοινωνική χρήση των μουσειακών συλλογών ως ενεργών στοιχείων μνήμης και γνώσης του παρελθόντος, θέτοντας στο επίκεντρο τον ρόλο του μουσείου ως «ζώνης επαφής» μεταξύ δρώντων υποκειμένων: των σημερινών του επισκεπτών και των παλιότερων κοινωνιών.

Από τη δεκαετία του 1970 έχει διαπιστωθεί ένα είδος «κρίσης του μουσείου», «κρίσης της συλλεκτικής» (ή των ίδιων των συλλογών), μια κρίση που εμφανίζεται, στην πράξη, και ως κρίση της μουσειακής επιμέλειας. Ένας πρώτος παράγοντας που αυντελεί σ' αυτή τη διαπιστούμενη κρίση είναι, χωρίς αμφιβολία, η συσσωρευση όλο και μεγαλύτερου αριθμού πολιτιστικών αντικειμένων στις συλλογές –απότοκος της συνεχίζομενης αρχαιολογικής έρευνας πεδίου αφενός, αλλά και της διεύρυνσης της αντίληψης του «τι θεωρούμε άξιο συλλογής»– ενώ, παράλληλα, παραμένει στάσιμη ή και μειώνεται η χρηματοδότηση των μουσείων και των λοιπών συλλεκτικών οργανισμών. Ένας δεύτερος, εξίσου ουσιώδης παράγοντας, είναι η στροφή των μουσείων προς την προσάλκυση και την ανάπτυξη του κοινού, συναρτώμενη με την ανάδυση της νέας μουσειολογίας και την αναζήτηση μιας νέας ενεργού σχέσης μεταξύ μουσείου και κοινωνίας, αλλά και η αυξανόμενη αγωνία τους για τη διεκδίκηση πόρων που θα καλύψουν το κενό της μειούμενης κρατικής χρηματοδότησης. Αυτή η τάση συνδέεται, συχνά, με την υποκατάσταση του ενδιαφέροντος και της μέριμνας, για τις ίδιες τις συλλογές, από την έμφαση στις δράσεις που εμπλέκουν το κοινό και την αγορά.

Παράλληλα όμως, ο ρόλος των μουσείων ενισχύεται διεθνώς, όπως φαίνεται από την αύξηση του αριθμού των επισκεπτών και των εσόδων, την αύξηση της δευτερογενούς οικονομικής δραστηριότητας που σχετίζεται με τον τουρισμό γύρω από τα μουσεία, και, ακόμη, την αύξηση της ακτινοβολίας πόλεων και περιοχών που χαρακτηρίζονται από έντονη μουσειακή δραστηριότητα. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται, συχνά, με την επανεξέταση της φυσιογνωμίας των μουσείων και της θέσης τους ανάμεσα σε άλλους οργανισμούς, όπως είναι οι βιβλιοθήκες, τα πολιτιστικά κέντρα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ακόμη και τα θεματικά πάρκα. Ήδη από τη δεκαετία του 1990 μουσεία, όπως το Καναδικό Μουσείο Πολιτισμού στην Οττάβα, διαμορφώνουν μια διαφορετική φυσιογνωμία από τα παραδοσιακά μουσεία, αξιοποιώντας τεχνικές όπως είναι οι ρεαλιστικές αναπαραστάσεις του χώρου, η θεατρική αναπαράσταση και η «ζώδια ιστορία», τα οπτικοακουστικά και διαδραστικά μέσα (MacDonald & Alford, 1989, 1991). Εκτός από τις μουσειακές εκθέσεις, μπορεί να δίνουν την ευκαιρία στους επιακέπτες τους να παρακολουθήσουν προβολές μεγάλου format με πολιτιστικό περιεχόμενο, να ανατρέξουν σε πολυμεσικές βιβλιοθήκες που περιλαμβάνουν ηχογραφήσεις, βίντεο, φωτογραφικό και έντυπο υλικό.

Οι εξελίξεις στο πεδίο της πρακτικής και τα νέα διλήμματα, απέναντι στα οποία βρίσκονται αντιμέτωπα τα μουσεία, συνδέονται αναπόφευκτα και με νέες αντιλήψεις για το μουσείο. Βασικός παράγοντας είναι ασφαλώς η μετάθεση του ενδιαφέροντος από τα ίδια τα αντικείμενα –ως ατομικές μορφολογικές

οντότητες– στις «ιστορίες» με τις οποίες συνδέονται, στον ρόλο τους δηλαδή ως φορέων μνήμης για το παρελθόν. Όπως υποστηρίζει η Elaine Gurian, «ο θεμελιώδης ορισμός των μουσείων πρόκειται, μακροπρόθεσμα, να αναδυθεί όχι από τα αντικείμενα, αλλά από την έννοια του 'τόπου' και από την 'αφήγηση με αππή αισθητή μορφή', να χαρακτηρισθούν ως χώροι όπου οι πολίτες θα μπορούν να συνευρίσκονται σ' ένα πνεύμα συνύπαρξης μεταξύ διαφορετικών γενεών και διερεύνησης της μνήμης του παρελθόντος μας, ως φόρουμ διαλόγου για το παρόν μας και ως προσδοκίες για το μέλλον μας» (Gurian, 2004).

Η ανάδυση μουσείων που βασίζονται σε εναλλακτικά, μη υλικά μέσα ερμηνείας από την παρουσίαση αυθεντικών υλικών αντικειμένων οδηγεί την Andrea Witcomb να εισηγηθεί την ύπαρξη, παράλληλα με τα εντόπια μουσεία και τα περικειμενικά μουσεία –μεταφράζω τους όρους *in situ* και *context museums* της Barbara Kirshenblatt-Gimblett–, μιας τρίτης κατηγορίας, εκείνης των *media museums* (Kirshenblatt-Gimblett, 1991; Witcomb, 2003). Οι αυστηρές τυπολογικές διακρίσεις εγκαταλείπονται στους πρόσφατους ορισμούς του μουσείου φορέων, όπως το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων και ο Σύνδεσμος Αμερικανικών Μουσείων, ενώ στην Αγγλία προτείνεται ένας ευρύτατος ορισμός του μουσείου ως «μιας 'οριοθετημένης εμπειρίας που βασίζεται στην αυθεντικότητα' και περιλαμβάνει τόσο το πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον όσο και τα τεκμήρια που έχει στην κατοχή του ο μουσειακός οργανισμός».

Η διεκδίκηση μιας αυθεντικής σχέσης με το παρελθόν μέσω της μουσειακής-εκθεσιακής εμπειρίας θέτει τα μουσεία, σε κάθε περίπτωση, αντιμέτωπα με ένα ουσιώδες ζήτημα ηθικής της γνώσης, που τα διαφοροποιεί από άλλα είδη οργανισμών, όπως τα θεματικά πάρκα. Το υλικό υπόβαθρο της μουσειακής γνώσης εδράζεται, πρωτογενώς, στα αντικείμενα των συλλογών τους. Η επιστήμη του υλικού πολιτισμού, η έρευνα δηλαδή των υλικών ιχνών της ανθρώπινης δράσης, που πραγματώνεται στο επιστημονικό μεταίχμιο μεταξύ αρχαιολογίας, ιστορίας της τέχνης, κοινωνικής ανθρωπολογίας και ερμηνευτικής μουσειολογίας, ασχολείται μεταξύ άλλων με την εισαγωγή πρακτικών μεθόδων προσέγγισης, ανάλυσης και κατανόησης των τεχνητών, που βασίζονται κατά κανόνα στη βηματική κατασκευή του νοήματος των αντικείμενων, π.χ. με: (α) την επάλληλη εξέταση της φυσικής μορφής, (β) τη μορφολογική σύγκριση και ένταξη σε μια τυπολογική δομή, (γ) την εξέταση του συνταγματικού περικειμένου (π.χ. του αρχαιολογικού συνόλου, του χωρο-χρονικού, περιβαλλοντικού και υλικού πλαισίου) και τη σύνδεση με άλλα αντικείμενα, (δ) τον προσδιορισμό του κοινωνικο-πολιτισμικού πλαισίου γεγονότων, δρώντων υποκειμένων και συνθηκών κατασκευής, κατανάλωσης και χρήσης, (ε) την εξέταση μη μορφολογικών και μη λειτουργικών γνωρισμάτων, (στ) την ένταξη στο πλαίσιο των σημερινών ερμηνειών και εν-

διαφερόντων, και (ζ) την ερμηνεία του αντικειμένου (Mc Clung Fleming, 1974; Pearce, 1994, 109-143).

Η σημασία, πάντως, των μουσειακών αντικειμένων αναζητείται όλο και περισσότερο στη λειτουργία τους ως φορέων μνήμης για τη δική μας κοινωνία. Ο Cornelius Holtoff, ορμώμενος από μια μελέτη μεγαλιθικών μνημείων της κεντρικής Ευρώπης, είχε προτείνει όχι λιγότερες από είκοσι δυνητικές διαστάσεις της σημασίας των αντικειμένων, βασιζόμενος στην επίπτωση ή το αποτέλεσμα της χρήσης τους, από τη σύγχρονη κοινωνία: ανάμεσά τους η νοσταλγία, ο θαυμασμός, η ταυτότητα, η περηφάνια, η πρόδοση, η νομιμοποίηση, ο εφησυχασμός, η αύρα, η αιθεντικότητα, η διατήρηση, το παιχνίδι, κ.ά. (Holtoff, 1998). Η πληροφορία και η γνώση που είναι δυνατόν να ανακτηθεί από τα υλικά πολιτιστικά αντικείμενα και σύνολα είναι, ασφαλώς, διαφορετική από εκείνη που ανακαλεί ο λόγος, παραπέμποντας, όπως έχει υποστηρίξει ο Paul Connerton, στη λειτουργία του υλικού πολιτισμού ως φορέα ενός διαφορετικού είδους μνήμης της λεγόμενης «εγγεγραμμένης μνήμης», σε αντίθεση με την «ενσωματωμένη μνήμη» που διασώζεται στις αφηγήσεις, στις προφορικές μαρτυρίες και στα μνημεία του λόγου (Connerton, 1989, 73).

Σύγχρονες προσεγγίσεις της ανθρωπολογίας της τέχνης και της ανθρωπολογίας της κατανάλωσης εξετάζουν τα τεχνήματα όχι απλώς ως σημειωτικά, εξωγλωσσικά «κείμενα» ή ως αντικείμενα αισθητικής αποτύπωσης, αλλά ως δρώντα υποκείμενα που συνεισφέρουν στον προσδιορισμό της ταυτότητας, και που συνεπιδρούν στο πεδίο δράσης των δημιουργών και χρηστών τους - ή, ακόμη, και ως βιογραφικά αντικείμενα προϊκισμένα, μέσω της προσωποποίησής τους, με ατομικές «βιογραφίες». Οι έννοιες αυτές βοηθούν τη σύνδεση μεταξύ της πρωτογενούς ιστορίας των μουσειακών αντικειμένων ως στοιχείων της δημιουργίας, της ζωής και της δράσης παιλιότερων κοινωνιών, και της δευτερογενούς ιστορίας, τους ως συλλεκτικών πραγμάτων και, έτσι, αποτυπωμάτων μνήμης και πολιτιστικής κληρονομιάς. Μας βοηθούν, επίσης, να κατανοήσουμε πώς τα μουσειακά αντικείμενα μπορούν να λειτουργούν ως παράγοντες «ακτινοβολίας και θαυμασμού», όπως εισηγήθηκε ο Stephen Greenblatt (1991): επί παραδείγματι, για ποιο λόγο, όπως αναδεικνύει η Ελέανα Γιαλούρη στην ομώνυμη μονογραφία της, η Ακρόπολη των Αθηνών (και τα μνημεία της) μπορεί μέχρι και σήμερα να λειτουργεί ως ένας επιτελεστικός παράγοντας μνήμης και κληρονομίας (Yalouri, 2001).

Αυτή ακριβώς η διάσταση της μνήμης, βασιζόμενη στον ενεργό χαρακτήρα των πολιτισμικών αντικειμένων ως φορέων σημασίας και γνώσης, είναι εκείνη που νομιμοποιεί τη σημασία των μουσείων ως φορέων συλλογικής συνείδησης στη σημερινή κοινωνία της γνώσης. Ήδη από τη στιγμή της εισαγωγής ενός αντικειμένου σε μια μουσειακή συλλογή, μέσω της ταύτισης, του χαρακτηρισμού και του σημασιολογικού εμπλοκισμού του στο στάδιο της μουσειακής έρευνας και μέσω της ένταξης στο ερμηνευτικό πλαίσιο

του σεναρίου μιας μουσειακής έκθεσης, τα μουσεία λειτουργούν ως πεδίο διαμόρφωσης της κοινής καθημερινής γνώσης μας για το παρελθόν (K. Δάλλας, παράθεμα στο Perrin, 1999, 152). Η έκθεση, έτσι, λειτουργεί ως ένα είδος «ζώνης επαφής», όπως έχει προτείνει ο James Clifford (1997): ως ένα πεδίο μεσολάβησης και συμβολικής συναλλαγής μεταξύ επιμελητών και επιστημόνων, επισκεπτών και -πλασματικά- των αρχικών δημιουργών και χρηστών των αντικειμένων της έκθεσης.

Είναι χρήσιμο, εν κατακλείδι, να θυμηθούμε την εύστοχη επισήμανση του Manuel Castells ότι, στην κοινωνία της γνώσης, «καθώς οι μουσειολογικές παραδόσεις υποχρεώνονται να τυποποιηθούν ώστε να μπορούν να διακινούνται παγκοσμίως ως εμπορευματικά αγαθά», έρχονται σε αντιπαράθεση με τον δυοιμό μεταξύ «της κουλτούρας μιας παγκόσμιας ελίτ» αφενός και συγκεκριμένων εκδηλώσεων τοπικής ταυτότητας αιφετέρου. «Οι παγκόσμιες ελίτ», όπως υποστηρίζει, «ενσωματώνονται σε ένα κοινό σύστημα αναφοράς και σ' ένα κοινό σύστημα επικοινωνίας, ενώ, από την άλλη πλευρά, οι τοπικές κοινωνίες κατακερματίζονται σε μεμονωμένες πρωτοβουλίες και συγκεκριμένες κοινότητες» (Castells, 2001). Κατά τον Castells, ο δυοιμός αυτός ενδέχεται να οδηγήσει στον διαχωρισμό των μουσείων σε δύο πολύ διαφορετικά μεταξύ τους είδη: σε «δικτυακά μουσεία» -τα μεγάλα, εκλεκτικά παγκόσμια μουσεία, όπως το Λούβρο και το Βρετανικό Μουσείο- και σε «μουσεία ταυτότητας». Άποψή του είναι ότι τα μουσεία σφείλουν να υπερβούν αυτή τη διπολική διάκριση και να λειτουργήσουν ως «πολιτισμικές γέφυρες», μεσολαβώντας μεταξύ συγκεκριμένων χρονικοτήτων -του σήμερα και του τότε- και συνδέοντας τον τοπικό με τον παγκόσμιο χώρο. Η δυνατότητα αυτή των μουσείων είναι δυνατόν να αναζητηθεί σε μια νέα προσέγγιση ερμηνευτικής, ρητορικής και αξιοποίησης των ίδιων των συλλογών τους, επιτρέποντάς τους να λειτουργήσουν ως φορείς μνήμης, γνώσης, και ενδυνάμωσης των κοινωνιών μας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Castells, M. (2001). Museums in the Information Era. Cultural connectors of time and space. *ICOM News*, 54(3).
- Clifford, J. (1997). Museums as contact zones. In *Routes: travel and translation in the late twentieth century*. Cambridge, Mass., London: Harvard University Press, 188-219.
- Connerton, P. (1989). *How societies remember*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Greenblatt, S. (1991). Resonance and wonder. In I. Karp & S. Levine (eds.), *Exhibiting cultures: the poetics and politics of museum display*. Washington: Smithsonian Institution Press, 42-56.
- Gurian, E. H. (2004). What is the object of this exercise? A meandering exploration of the many meanings of objects in Museums. In G. Anderson (ed.), *Reinventing the Museum: historical and contemporary perspectives on the paradigm*

Συνέδρια και Ημερίδες

Πανελλήνιο Συνέδριο «Μουσεία και Εκπαίδευση»

ΕΙΡΗΝΗ ΝΑΚΟΥ

Αναγνωρίζοντας το σημαντικό έργο που έχει ήδη συντελεστεί, αλλά και τον προβληματισμό που έχει αναπτυχθεί στον τομέα «Μουσεία και Εκπαίδευση» στον τόπο μας, τόσο από την πλευρά των μουσείων όσο και από πανεπιστήμια, σχολεία και άλλους εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς φορείς και οργανισμούς, τα Παιδαγωγικά Τμήματα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Δημοτικής Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) διοργάνωσαν πανελλήνιο συνέδριο με το θέμα αυτό στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, στον Βόλο, από 9-11 Νοεμβρίου 2007.

Το συνέδριο απευθυνόταν στο επιστημονικό προσωπικό των μουσείων, σε πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς και οργανισμούς, στο διδακτικό προσωπικό των πανεπιστημίων που διδάσκουν μαθήματα μουσειακής εκπαίδευσης, αλλά και μαθήματα που συνδέουν τη διδακτική επιστημών, τεχνών και πολιτισμού με μουσεία και χώρους πολιτισμικής αναφοράς, καθώς και σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, σε φοιτήτριες και φοιτητές.

Στόχος του συνεδρίου ήταν η ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ όλων

των εμπλεκόμενων φορέων, με σκοπό την κριτική αποτίμηση του έργου που έχει ήδη συντελεστεί στη χώρα μας, κυρίως ως προς τις εκπαιδευτικές δράσεις που έχουν σχεδιαστεί και εφαρμοστεί σε μουσεία, με σκοπό να επισημανθούν τα θετικά και γόνιμα επιτεύγματα, καθώς και τα όποια προβλήματα, και να ανοιχθούν νέοι ορίζοντες σε αυτό τον ιδιαίτερα ζωτικό και ραγδαία αναπτυσσόμενο τομέα.

Επιπλέον, το συνέδριο ασχολήθηκε και με θέματα που αφορούν την εκπαίδευση, κατάρτιση και επιμόρφωση μουσειοπαιδαγωγών και εκπαιδευτικών από πανεπιστήμια, μουσεία και άλλους φορείς και οργανισμούς, ως προς τη δημιουργική προσέγγιση των μουσείων αλλά και ευρύτερα ως προς τη δημιουργική προσέγγιση των τεχνών, των επιστημών και ευρύτερα του πολιτισμού σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς.

Με την επεξεργασία της συνολικής έως σήμερα εμπειρίας, των ερευνητικών πορισμάτων και του αντίστοιχου προβληματισμού, το συνέδριο αυτό οργανώθηκε με σκοπό να λειτουργήσει ως βάση ουσιαστικού διαλόγου και κριτικής αποτίμησης των έως τώρα επιτευγμάτων, ώστε να αναδειχθούν οι όροι με τους οποίους θα μπορούν να διαμορφώνονται στο μέλλον οι καλύτερες δυνατές συνθήκες για «ανοιχτή» πρόσβαση στον πολιτισμό και ευαισθητοποίηση σε θέματα προστασίας και αξιοποίησης της πολιτισμικής κληρονομιάς. Γι' αυτό πρόθεση της οργανωτικής επιτροπής του συνεδρίου είναι η έκδοση τόμου στον οποίο θα δημοσιευθούν οι εισηγήσεις, καθώς και ο προβληματισμός που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του συνεδρίου.

Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου καλύφθηκαν οι παρακάτω θεματικές ενότητες:

- Μουσειακή εκπαίδευση και πανεπιστήμια.
- Εκπαιδευτικές ερμηνευτικές δράσεις και μουσεία.
- Ζητήματα κατάρτισης και επιμόρφωσης των εν ενεργείᾳ εκπαιδευτικών.

shift. Altamira Press, 269-283.

Holtorf, C. J. (1998, 2006). The monumental past: the life-histories of megalithic monuments in Mecklenburg-Vorpommern (Germany). A living text based on a doctoral dissertation submitted to the University of Wales (Lampeter) in 1998. Consulted 10 March 2006. <https://tspace.library.utoronto.ca/cid/holtorf/0.1.html>

ICOM (2008). Revolution on International Museum Day - 18th May 2008: press release, 22 February 2008. Retrieved.

Kirshenblatt-Gimblett, B. (1991). Objects of Ethnography. In I. Karp & S. Lavine (eds.), *Exhibiting cultures: the poetics and politics of museum display*. The Smithsonian Institution Press, 386-443.

MacDonald, G. & Alsford, S. (1989). *A museum for the global village: the Canadian Museum of Civilization*. Hull: Canadian

Museum of Civilization.

MacDonald, G. & Alsford, S. (1991). The museum as information utility. *Museum Management and Curatorship*, 10, 305-311.

Mc Clung Fleming, E. (1974). Artifact study: a proposed model. *Winterthur Portfolio*, 9, 153-173.

Pearce, S. M. (ed.) (1994). *Interpreting objects and collections*. London, New York: Routledge.

Perrot, X. (1999). L'avenir du musée à l'heure des médias interactifs. In D. Chateau & B. Darras (eds.), *Arts et multimédia: l'œuvre d'art et sa reproduction à l'ère des médias interactifs*. Paris: Publications de la Sorbonne, 149-158.

Witcomb, A. (2003). *Re-imagining the museum: beyond the mausoleum*. London: Routledge.

Yalouri, E. (2001). *The Acropolis: global fame, local claim*. Oxford, New York: Berg.

- Μουσείο και εκπαίδευση,
 - Εκπαιδευτικό υλικό για τα μουσεία - Παρουσιάσεις ποικιλών κατηγοριών εκπαιδευτικού υλικού.
- Παράλληλα, στη διάρκεια του συνεδρίου λειτούργησαν δύο εκθέσεις:
- Έκθεση εκπαιδευτικών δράσεων σε μουσεία (με τη μορφή πόστερ), που ήταν ανοιχτή σ' όλη τη διάρκεια του συνεδρίου.
 - Έκθεση εκπαιδευτικού υλικού, η οποία άνοιξε για τους συνέδρους την τελευταία ημέρα, την Κυριακή, 11 Νοεμβρίου.

Διόργανώθηκαν επίσης διάφορες εκδηλώσεις:

- Πριν από την έναρξη του συνεδρίου, το Αθανασάκειο Αρχαιολογικό Μουσείο του Βόλου οργάνωσε ειδική ξενάγηση για τους συνέδρους στους χώρους του μουσείου.
- Κατά το κλείσιμο των εργασιών της πρώτης ημέρας οι σύνεδροι παρακολούθησαν μουσική εκδήλωση φοιτητριών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, που οργάνωσε ο μουσικός επ. καθηγητής Παναγιώτης Κανελλόπουλος και η μουσικός Μαρία Θωιδου, υπεύθυνη των μουσικών συνόλων του Πανεπιστημίου.
- Μετά τη λήξη του συνεδρίου, το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς οργάνωσε ξενάγηση των συνέδρων στο Μουσείο Πλινθοκεραμοποίας Ν. και Σ. Τσαλαπάτα και προσέφερε αποχαιρετιστήριο γεύμα.

Το συνέδριο οργανώθηκε με την υποστήριξη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πρόγραμμα Αναμόρφωσης του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας) και τη χορηγία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας, του Δήμου Βόλου, του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς και των εκδοτικών οίκων Μεταίχμιο, Κέδρος, Καλειδοσκόπιο και Άγρα.

Η προστασία των πολιτιστικών αγαθών από την παράνομη διακίνηση και η διεκδίκησή τους

ΣΜΑΡΑΓΔΑ ΜΠΟΥΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΒΟΥΛΑ ΚΑΛΛΙΩΔΗ

Με την ευκαιρία της παρουσίασης (από τις 24 Σεπτεμβρίου 2008) στην Αθήνα, στο Νέο Μουσείο Ακρόπολης, της έκθεσης «Νόστοι-Nostoi» με επαναπατρισθείσες αρχαιότητες της Ιταλίας, οι οποίες πλαισιώθηκαν ενδεικτικά και από έναν μικρό αριθμό ελληνικών επαναπατρισθέντων έργων, οργανώθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού διημερίδα με θέμα «Η προστασία των πολιτιστικών αγαθών από την παράνομη διακίνηση και η

διεκδίκησή τους». Την ευθύνη της διοργάνωσης είχε το Τμήμα μη Δημοσίων Αρχαιολογικών Μουσείων και Συλλογών, Αρχαιοπαλείων και Διώξης Αρχαιοκαπηλίας της Διεύθυνσης Μουσείων, Έκθεσων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων.

Η διημερίδα πραγματοποιήθηκε στις 24 και 25 Σεπτεμβρίου 2008 στο αμφιθέατρο του Νέου Μουσείου Ακρόπολης και είχε τους ακόλουθους στόχους:

- Να αναδείξει την έκταση του φαινομένου της παράνομης διακίνησης των πολιτιστικών αγαθών και να παρουσιάσει σφαιρικά το θέμα της προστασίας και της διεκδίκησής τους.
- Να αναλύσει ειδικότερα το πρόβλημα της κλοπής και παράνομης διακίνησης της ενάλιας και, κυρίως, της εκκλησιαστικής κληρονομιάς, που έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια, και να αναδείξει τις δυσκολίες για την προστασία της, καθιστώντας κοινωνούς τις εκκλησιαστικές αρχές, έτσι ώστε να χαραχθεί μια από κοινού στρατηγική για την αντιμετώπιση του προβλήματος.
- Να ανημερώσει τα υπηρεσιακά στελέχη και να υπάρξει ανταλλαγή απόψεων για τον χειρισμό υποθέσεων αρχαιοκαπηλίας. Στη διημερίδα συμμετείχαν ως ομιλητές υπηρεσιακά στελέχη του Υπουργείου Πολιτισμού, νομικοί, στελέχη των διωκτικών και τελωνειακών αρχών και ειδικοί ερευνητές, καθώς και ένας διεθνολόγος, ένας εισαγγελέας, μορφωτική σύμβουλος πρεσβείας της Ελλάδος στο εξωτερικό και εκπρόσωπος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM. Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κύριος Ιερώνυμος αποδέχθηκε την πρόσκληση του Υπουργείου Πολιτισμού και έλαβε μέρος στις εργασίες της στρογγυλής τράπεζας για την προστασία της ενάλιας και εκκλησιαστικής πολιτιστικής κληρονομιάς από κλοπή και παράνομη διακίνηση.

Οι εργασίες της διημερίδας ανέδειξαν τις διαστάσεις που έχει λάβει το φαινόμενο της παράνομης διακίνησης αρχαιοτήτων όχι μόνο στην ελληνική επικράτεια αλλά και διεθνώς. Τονίσθηκε ειδικότερα το πρόβλημα του βανδαλισμού των εκκλησιαστικών μνημείων σε απομακρυσμένες περιοχές, καθώς και η έξαρση κλοπών θρησκευτικών εικόνων και ιερών κειμηλίων που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια κατά γεωγραφικές περιοχές, ιδιαίτερα στις περιφέρειες Ηπείρου και Θεσσαλίας. Επισημάνθηκε παράλληλα η ανάγκη πληρέστερης καταγραφής της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι εργασίες ανέδειξαν επίσης τις δυνατότητες που παρέχει το εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές νομικό πλαίσιο για τη διεκδίκηση κλαπέντων ή παράνομως διακινηθέντων μνημείων, τα μέτρα και τις ενέργειες των Υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για την πάταξη της αρχαιοκαπηλικής δραστηριότητας (Αρχαιολογική Υπηρεσία, δικαστικές και διωκτικές αρχές), καθώς και την πολύπλοκη διαδικασία και την προσπάθεια των Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού για τη διεκδίκηση και τον επαναπατρισμό πολιτιστικών αγαθών που

έχουν παράνομα διακινηθεί και εντοπισθεί στο εξωτερικό. Διαπιστώθηκε ότι η ποινική δίωξη της αρχαιοκαπηλίας ασκεί καθοριστικό ρόλο στην ανάκτηση των αρχαιοτήτων, είτε με την κατάσχεσή τους είτε με την παράδοσή τους, και ότι η διεθνής συνεργασία των δικαστικών και διωκτικών αρχών, η εναρμόνιση της νομοθεσίας και η ανάληψη πρωτοβουλιών για τη σύναψη δικαστικών συμφωνιών, που θα προβλέπουν κοινά αιτήματα δικαστικής συνδρομής, θα συμβάλουν ουσιαστικά στην επιτυχή διεκδίκηση και ανάκτηση των παρανόμως διακινηθέντων πολιτιστικών αγαθών. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντική η θέσπιση ειδικού εισαγγελέα για τα πολιτιστικά αγαθά (Ν. 3858/2008, ΦΕΚ 70/A/22-4-2008) και κρίθηκε ως απολύτως αναγκαία η αναβάθμιση της αρμόδιας Υπηρεσίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

Τα τελευταία χρόνια οι συντονισμένες ενέργειες των Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού με τις διωκτικές, δικαστικές και διπλωματικές αρχές οδήγησαν στον επαναπατρισμό ενός ικανού αριθμού ελληνικών αρχαιοτήτων που είχαν παρανόμως έχασθει από την ελληνική επικράτεια. Μερικές απ' αυτές τις περιπτώσεις παρουσιάστηκαν κατά τις εργασίες της διημερίδας. Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κύριος Ιερώνυμος τόνισε ιδιαίτερα την ανάγκη συνεργασίας των Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και των εκκλησιαστικών αρχών για την αποτελεσματικότερη προστασία των εκκλησιαστικών μνημείων και την καταγραφή, φωτογράφηση και τεκμηρίωση των κινητών έργων. Πρότεινε επίσης τη διοργάνωση για τον σκοπό αυτό σεμιναρίου, στο οποίο θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των εκκλησιαστικών αρχών και αρχαιολόγοι.

Κατά τη συνάντηση εργασίας των στελεχών του Τμήματος μη Δημοσίων Αρχαιολογικών Μουσείων και Συλλογών, Αρχαιοπλείων και Διώνης Αρχαιοκαπηλίας της Διεύθυνσης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων με εκπροσώπους των Περιφερειακών και Ειδικών Περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού, των εποπτευόμενων μη κρατικών μουσείων και άλλων φορέων συζητήθηκαν και επιλύθηκαν διαδικαστικά προβλήματα που προκύπτουν κατά τον χειρισμό υποθέσεων κατασχέσεων, κλοπών ή λαθρανασκαφών, διεκδικησης αρχαιοτήτων που εντοπίζονται στο εξωτερικό, ελέγχου προέλευσης των προς δανεισμό για έκθεση έργων, καθώς και προβλημάτων σχετικά με τις διαδικασίες για την εισαγωγή και εξαγωγή έργων τέχνης.

Παρουσιάστηκε επίσης ο Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM, ο οποίος αποτέλεσε τη βάση για τη θέσπιση νομικών ρυθμίσεων σε πολλές χώρες. Επισημάνθηκαν ιδιαίτερα οι υποχρεώσεις των μουσείων κατά τον εμπλουτισμό των συλλογών τους με νέα προσκτήματα, θέματα που έλαβε υπόψη ο νομοθέτης κατά τη σύνταξη του Ν. 3028/2002 για την προστασία των αρχαιοτήτων και της εν γένει πολιτιστικής κληρονομιάς.

Τέλος, τονίσθηκε από την πλειονότητα των συμμετεχόντων η σημασία της νεοσυσταθείσας Διεύθυνσης Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών του Υπουργείου Πολιτισμού (Ν. 3858/2008, ΦΕΚ 70/A/22-4-2008), που αποκλειστικό της αντικείμενο θα είναι η αρχαιοκαπηλία και η διεκδίκηση των παρανόμως διακινηθέντων πολιτιστικών αγαθών. Στη Διεύθυνση αυτή μεταβιβάζονται όλες οι σχετικές αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων.

Συνέδρια και επιστημονικές συναντήσεις για την Ψηφιακή κληρονομιά

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΟΥΝΙΑ

Το φθινόπωρο του 2008 υπήρξε μια έντονη δραστηριοποίηση πολλών φορέων για θέματα που αφορούν στην προστασία και ανάδειξη της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Εκτός από το Διεθνές Συνέδριο του CIDOC (διοργανώθηκε από το Ελληνικό Τμήμα του ICOM και το Μουσείο Μπενάκη), πραγματοποιήθηκαν τρεις ακόμη συναφείς εκδηλώσεις:

Ημερίδα στο Μουσείο Μπενάκη

Μία μόλις ημέρα πριν από την έναρξη του Διεθνούς Συνεδρίου της Επιτροπής CIDOC του ICOM, στις 13 Σεπτεμβρίου 2008, πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο Μπενάκη ημερίδα με θέμα «Τεκμηρίωση και επιμέλεια πολιτισμικών πληροφοριών – Από τη θεωρία στην πράξη». Στόχος της ημερίδας ήταν «να αναδείξει την ανάγκη συντονισμού και συνεργασίας των ελληνικών πολιτιστικών φορέων που παράγουν ψηφιακό περιεχόμενο και να προωθήσει την ανάληψη αξιόλογων πρωτοβουλιών για την παραγωγή ελληνικών προτύπων, σε αντιστοιχία με εκείνα άλλων χωρών». Την ημερίδα πλαισίωνε έκθεση αναρτημένων ανακοινώσεων (πόστερ) με έργα τεκμηρίωσης και διαχείρισης πολιτισμικών αγαθών από διάφορους φορείς και υπηρεσίες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Την έναρξη της ημερίδας κήρυξαν ο Άγγελος Δεληβορριάς, ο.μ. καθηγητής και διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη, και η Βασιλική Καλούβα, υπεύθυνη των έργων του πολιτισμού, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ψηφιακή Σύγκλιση». Στη συνέχεια, τον λόγο πήρε ο Πάνος Κωνσταντόπουλος, καθηγητής Πληροφορικής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Αθήνας, ο οποίος έκανε μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και κατατοπιστική αναφορά στη μετάβαση από την ηλεκτρονική

καταγραφή των συλλογών των πολιτιστικών οργανισμών στην ψηφιακή επιμέλεια. Αναφέρθηκε στο ιστορικό του ζητήματος αυτού στην Ελλάδα και στην αντίστοιχη εμπειρία, καθώς και στις προοπτικές που ανοίγονται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και γενικότερα της κοινωνίας της πληροφορίας και γνώσης. Για τα ζητήματα και τις προκλήσεις που αιφορούν στην αξιοποίηση του ψηφιακού πολιτιστικού αποθέματος μίλησαν η Μαρία Οικονόμου και η Αλεξάνδρα Μπούνια, επ. καθηγήτριες στο Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Ο δρ. Πάντος Πάντος, επ. διεύθυντης του Εθνικού Αρχείου Μνημείων του ΥΠ.ΠΟ, παρουσίασε την εμπειρία του από την ανάπτυξη του πληροφοριακού συστήματος του Εθνικού Αρχείου Μνημείων στην Ελλάδα, του γνωστού ΠΟΛΕΜΩΝΑ. Στη συνέχεια, ο δρ. Δημήτρης Πλάντζος αναφέρθηκε στην πολιτισμική πληροφορία ως καταναλωτικό αγαθό, στις δυνατότητες και προοπτικές αξιοποίησής της, αλλά και στις προκλήσεις που αυτή θέτει. Η Ικριγένεια Διονυσιάδου και η Δήμητρα Παπακωνσταντίνου, από το Τμήμα Πληροφορικής του Μουσείου Μπενάκη, παρουσίασαν εμπειριστατωμένα και ουσιαστικά την εμπειρία τους από τη δημιουργία ελεγχόμενων όρων κατά τη διαδικασία καταγραφής των συλλογών του Μουσείου. Η σχέση των διεθνών προτύπων τεκμηρίωσης και οι δυνατότητες εφαρμογής τους στην ελληνική πραγματικότητα αποτέλεσαν την αφετηρία και τον σταθερό προσανατολισμό των προσπαθειών τους. Η ημερίδα ολοκληρώθηκε με μια συζήτηση στρογγυλής τράπεζας. Άρκετοί από τους παρισταμένους εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία για να θέσουν σημαντικά ζητήματα στους ομιλητές και τους συμμετέχοντες στην τράπεζα (Κ. Δάλλας, Ι. Διονυσιάδου, Δ. Ευγενίδου, Στ. Κόλλιας, Π. Κωνσταντόπουλος). Η συμμετοχή σε αυτή την ημερίδα υπήρξε σημαντική (περίπου 250 άτομα συμπλήρωσαν δελτία εγγραφής), γεγονός που φανερώνει τη μεγάλη ανάγκη για δραστηριοποίηση στον χώρο αυτό και στη χώρα μας. Κοινή διαπίστωση υπήρξε το εύρος και ο πλούτος των έργων που έχουν ήδη ολοκληρωθεί στον τομέα της ψηφιοποίησης στην Ελλάδα, ο όγκος του ψηφιοποιημένου υλικού που υπάρχει στη διάθεση των ελληνικών φορέων, καθώς και η ανάγκη το υλικό αυτό να τύχει της καλύτερης δυνατής αξιοποίησης και ανάδειξης. Φυσικά, τα ζητήματα αυτά δεν είναι απλά, απαιτούν συντονισμένη επιστημονική δράση, η ανάγκη της οποίας διατυπώθηκε πολλαπλώς. Τόσο οι συμμετέχοντες στην ημερίδα όσο και το Μουσείο Μπενάκη και το Ελληνικό Τμήμα του ICOM δεσμεύτηκαν να συνδράμουν στον συντονισμό αυτής της δράσης και υποσχέθηκαν συνέχιση του ενδιαφέροντος και των προσπαθειών.

Διεθνές Συνέδριο

Διεύθυνσης Εθνικού Αρχείου Μνημείων

Η Διεύθυνση Εθνικού Αρχείου Μνημείων του ΥΠ.ΠΟ διοργάνωσε δύο πολύ σημαντικές επιστημονικές συναντήσεις. Η πρώτη

ήταν ένα διεθνές συνέδριο που πραγματοποιήθηκε από 31/10-2/11/2008. Θέμα του συνέδριου ήταν «Η ψηφιακή κληρονομιά στο νέο περιβάλλον της γνώσης». Στόχος του συνέδριου ήταν η ανταλλαγή ιδεών και εμπειριών, η ανάπτυξη διαλόγου που θα αναφέρεται σε θέματα διατήρησης και διάθεσης της γνώσης στο πλαίσιο του ψηφιακού πολιτισμού. Παρουσιάστηκαν 46 ανακοινώσεις από ειδικούς, από όλο τον κόσμο. Οι ανακοινώσεις αυτές οργανώθηκαν σε πέντε θεματικές ενότητες:

(α) Επαναπροσδιορισμός του επιστημονικού πεδίου: στην ενότητα αυτή παρουσιάστηκαν ψηφιακές εφαρμογές και νέα μέσα που χρησιμοποιούνται στην αρχαιολογική πράξη και στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

(β) Δυνατότητες του Διαδικτύου Δεύτερης Γενιάς (Web 2.0): συζητήθηκαν ζητήματα που αναφέρονται στα εργαλεία συνεργατικής συγγραφής και άμεσης δημοσίευσης (blogs, wikis, κ.λπ.), στις κοινότητες του διαδικτύου, σε θέματα περιεχομένου οπτικοακουστικού υλικού, πνευματικών δικαιωμάτων, κ.ά.

(γ) Διεύρυνση του κοινού: οι νέοι ρόλοι και τρόποι παραγωγής και ανταλλαγής γνώσης, από και με το κοινό, αποτέλεσαν το επίκεντρο της συγκεκριμένης ενότητας.

(δ) Διαμόρφωση μιας κοινής γλώσσας: στην ενότητα αυτή παρουσιάστηκαν ανακοινώσεις που αναφέρονταν στις προδιαγραφές τεκμηρίωσης, τα μεταδεδομένα, τη συμβατότητα και διαλειτουργικότητα των προτύπων, την εξόρυξη γνώσης, κ.λπ.

(ε) Θεωρητικοίσης της ψηφιακής κληρονομιάς: στην τελευταία αυτή ενότητα παρουσιάστηκαν κριτικές θεωρητικές προσεγγίσεις σε θέματα που αναφέρονται στην πολιτιστική κληρονομιά και τις ψηφιακές διαστάσεις της.

Το συνέδριο προσέφερε την ευκαιρία σε επιστήμονες από την Ελλάδα και το εξωτερικό να παρουσιάσουν τις δραστηριότητές τους, τις εργασίες και τα επιστημονικά τους ενδιαφέροντα γύρω από ζητήματα διατήρησης, διαχείρισης, προστασίας και ανάδειξης της ψηφιακής κληρονομιάς. Έγιναν σαφείς οι τάσεις της έρευνας σε διεθνές επίπεδο, ενώ παράλληλα παρουσιάστηκαν τα ισχυρά σημεία, οι ιδιαιτερότητες και οι αδυναμίες της ελληνικής πραγματικότητας. Εξαιρετικά γόνιμες ήταν οι συζητήσεις που έγιναν τόσο εντός της αιθουσας όσο και εκτός αυτής, καθώς επέτρεψαν την ουσιαστική ανταλλαγή απόφευκν μεταξύ ειδικών προερχόμενων από διαφορετικά επιστημονικά πεδία και τη θεμελίωση νέων τάσεων στην έρευνα.

Διημερίδα

Διεύθυνσης Εθνικού Αρχείου Μνημείων

Η δεύτερη επιστημονική συνάντηση που διοργάνωσε η ΔΕΑΜ πραγματοποιήθηκε στις 21-22/11/2008, με τίτλο «Ψηφιοποίησης μνημεία, συλλογές και αρχεία: προς ένα ενεργό και προσβάσιμο πολιτιστικό περιεχόμενο». Η διημερίδα οργανώθηκε στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης του έργου «Ψη-

φιοποίηση των συλλογών μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού» (Γ' ΚΠΣ – ΕΠ ΚτΠ – Μέτρο 1.3).

Την πρώτη ημέρα οι παρουσιάσεις επικεντρώθηκαν στα αποτελέσματα του συγκεκριμένου έργου και ακολούθησε ανοιχτή συζήτηση με βάση την εμπειρία των φορέων που συμμετείχαν σε αυτό. Τις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες παρουσιάσεις διαδέχθηκε μια πολύ ουσιαστική συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων, η οποία αποκάλυψε την αξία και το μέγεθος του έργου πέρα από κάθε αμφιβολία: οι εκπρόσωποι των Υπηρεσιών του ΥΠ.ΠΟ αναφέρθηκαν στις πρακτικές δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την εφαρμογή του έργου, καθώς και στις υπεράνθρωπες προσπάθειες που κατέβαλαν για την έγκαιρη και επιστημονικά τεκμηριωμένη ολοκλήρωσή του. Ιδιαίτερως ενθαρρυντική ήταν η θετική προσέγγιση του έργου από όλους όσοι είχαν εμπλακεί σε αυτό, καθώς και η διαπίστωση ότι τέτοιου είδους έργα θα πρέπει να συνεχιστούν και να επεκταθούν, βεβαίως με την οικονομική και ηθική στήριξη της πολιτείας, η οποία θα εξασφαλίσει επάρκεια πόρων και προσωπικού.

Η δεύτερη ημέρα επικεντρώθηκε στα ζητήματα που προκύπτουν μετά την ψηφιοποίηση, καθώς και σε θέματα προσβασιμότητας και βιωσιμότητας του ψηφιακού πολιτιστικού περιεχομένου. Αρχικά παρουσιάστηκε μια πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα της ΔΕΑΜ, η οποία κατέγραψε τις ψηφιακές δράσεις και τις εφαρμογές νέων τεχνολογιών των Υπηρεσιών του ΥΠ.ΠΟ (Ε. Κάππα, Κ. Κουριάτη, Δ. Παπαδόπουλος, Σ. Τοπούζη, Μ. Τσιποπούλου). Στη συνέχεια παρουσιάστηκε η δημιουργία των ψηφιακών πολιτιστικών συλλογών και το ευρωπαϊκό πλαίσιο (Στ. Κόλλιας), το πρόγραμμα DARIAH (Π. Κωνσταντόπουλος), οι προϋποθέσεις προκειμένου να είναι μια υπηρεσία πληροφορικής ελκυστική (Martin Doerr), ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων και εξασφάλισης αδειών (Π. Τσιαβός), καθώς και η δυνατότητα αξιοποίησης ελεύθερου ψηφιακού περιεχομένου (Θ. Καρούνος). Στο δεύτερο τμήμα της ημέρας παρουσιάστηκαν οι εμπειρίες και άλλων φορέων από τα αντίστοιχα προγράμματα, και συγκεκριμένα της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών (J. Herbst και N. Baugéteau-Brogan), του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης (Φ. Αραβανή), του Ιστορικού-Παλαιογραφικού Αρχείου του MIET (Α. Τσελίκας), του Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων (Ε. Χατζητρύφωνος και Δ. Σκουλαρίκη), του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου (Ε. Παπαδόπουλος, Ε. Σταματοπούλου, Α. Παπανικολάου), του Σιναϊτικού Αρχείου Μνημείων (Δ. Καλομοιράκη) και της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης της Βέροιας (Σ. Καπιδάκης). Οι εργασίες ολοκληρώθηκαν με συζήτηση στρογγυλής τράπεζας, στην οποία έγινε αναφορά στα προβλήματα και τις προοπτικές βιωσιμότητας του πολιτιστικού ψηφιακού περιεχομένου και επιχειρήθηκε μια σκιαγράφηση των μελλοντικών προοπτικών. Σημαντική διαπίστωση της διημερίδας υπήρξε η ανάγκη

συντονισμένης δραστηριοποίησης για τη δημιουργία εθνικών προτύπων και συστηματικής δράσης στα θέματα της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η σημασία των πρωτοβουλιών αυτών είναι προφανής: θα αποτελέσουν, ελπίζουμε, την αφετηρία για συστηματική αξιοποίηση της εμπειρίας που έχει αποκτηθεί, έτοις ώστε τα μουσεία, τα αρχεία και οι βιβλιοθήκες της Ελλάδος να συμμετάσχουν ισότιμα στις διεθνείς εξελίξεις της κοινωνίας της πληροφορίας, αξιοποιώντας και διατηρώντας για το μέλλον το ψηφιακό πολιτιστικό απόθεμα που με τόσο κόπο έχουν αποκτήσει.

Συνέδριο της Διεθνούς Επιτροπής Τεκμηρίωσης (ICOM-CIDOC)

ΤΕΤΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Το ετήσιο συνέδριο της Διεθνούς Επιτροπής Τεκμηρίωσης του ICOM (ICOM-CIDOC) πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, από 14 έως 18 Σεπτεμβρίου 2008, με τη συνεργασία του Μουσείου Μπενάκη και του Ελληνικού Τμήματος του ICOM. Το θέμα του φετινού συνεδρίου ήταν «Ψηφιακή επιμέλεια πολιτισμικών αγαθών» (www.cidoc2008.gr).

Η ψηφιακή επιμέλεια, όπως είναι διεθνώς αποδεκτό, αποτελεί μια νέα σημαντική έννοια θεωρίας και διαχείρισης της πολιτισμικής πληροφορίας. Το Διεθνές Συνέδριο CIDOC 2008 είχε ως στόχο να δώσει τη δυνατότητα σε επιμελητές, υπεύθυνους συλλογών, τεκμηριωτές, αρχειονόμους και ειδικούς στη μουσειακή πληροφορία να διερευνήσουν ζητήματα θεωρίας, μεθοδολογιών, τεχνολογίας και επαγγελματικής πρακτικής που συνδέονται με την αξιολόγηση, την ψηφιοποίηση, τη διαχείριση, τη διατήρηση, την πρόσβαση και τη χρήση του ψηφιακού πολιτισμικού κεφαλαίου, που σήμερα όλο και περισσότερο αποτελεί μέρος των μουσειακών πληροφοριακών συστημάτων και των ψηφιακών αρχείων.

Το συνέδριο ξεκίνησε στις 14 Σεπτεμβρίου με εξειδικευμένα εργαστήρια (workshops) και με συναντήσεις των ομάδων εργασίας του CIDOC, που πραγματοποιήθηκαν στο κτήριο του Ελληνικού Τμήματος του ICOM, στο Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμεικής, στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων και στο Μουσείο Μπενάκη (κτήριο οδού Πειραιώς).

Η επίσημη έναρξη του συνεδρίου έγινε στις 15 Σεπτεμβρίου στο Μουσείο Μπενάκη. Χαιρετισμούς απηύθυναν ο κ. Μαρίνος Γερουλάνος εκ μέρους της Διοικητικής Επιτροπής του Μουσείου Μπενάκη, η Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM κ. Σουζάνα Χούλια-Καπελώνη και ο Πρόεδρος της Επιτροπής CIDOC κ. Christian-Emil Ore. Την εισαγωγική ομιλία έκανε ο κ. Seamus Ross, καθηγητής πληροφορικής των

ανθρωπιστικών σπουδών και ψηφιακής επιμέλειας στο Πανεπιστήμιο της Γλασκώβης.

Το πρόγραμμα του συνεδρίου ήταν εξαιρετικά πυκνό και περιελάμβανε εισηγήσεις σε ολομέλειες, παράλληλες συνεδρίες, παρουσιάσεις σε μορφή πόστερ, συναντήσεις των ομάδων εργασίας του CIDOC και επισκέψεις σε μουσεία.

Οι θεματικές ενότητες του συνεδρίου είχαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Έγιναν εισηγήσεις για γενικά θεωρητικά και ειδικά τεχνικά θέματα, παρουσιάστηκαν εθνικά και διεθνή προγράμματα. Ουσιαστική υπήρξε και η συμμετοχή στις συζητήσεις στρογγυλής τράπεζας που διαπραγματεύθηκαν, μεταξύ άλλων, επίκαιρα θέματα, όπως είναι π.χ. οι ευρωπαϊκές στρατηγικές και πρωτοβουλίες. Κατά γενική ομολογία το συνέδριο σημείωσε μεγάλη επιτυχία. Έλαβαν μέρος περίπου 270 σύνεδροι από πολλές χώρες. Αθρόα υπήρξε και η προσέλευση φοιτητών, καθώς και επιστημόνων διαφόρων ειδικοτήτων.

Από τις εργασίες του συνεδρίου έγινε φανερή η μεγάλη πρόοδος που έχει συντελεστεί στον τομέα της μουσειακής τεκμηρίωσης τα τελευταία χρόνια σε παγκόσμιο επίπεδο. Η διεύρυνση της έννοιας της πολιτισμικής κληρονομιάς δημιουργεί την ανάγκη για καθιέρωση νέων προτύπων, διαλειτουργικότητα και εξεύρεση μηχανισμών μελλοντικής χρήσης για την κάλυψη των αναγκών του κοινού. Η μετάβαση από την τεκμηρίωση στην ψηφιακή επιμέλεια θέτει αναπόφευκτα ερωτήματα, όπως π.χ. τι διατηρούμε, πώς αξιοποιούμε το ψηφιακό απόθεμα, πώς επικοινωνούμε με τις διάφορες κοινότητες. Κατά συνέπεια, η ψηφιακή επιμέλεια των πολιτισμικών αγαθών αναδεικνύεται σε προτεραιότητα που καλείται να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις.

Αξίζει να επισημανθεί ότι το Ελληνικό Τμήμα του ICOM είχε οργανώσει και το 1990, στην Αθήνα και στο Ναύπλιο, το ετήσιο Διεθνές Συνέδριο του CIDOC. Την εποχή εκείνη τα ελληνικά μουσεία έκαναν τα πρώτα τους βήματα στον τομέα της μουσειακής τεκμηρίωσης. Από τότε μέχρι σήμερα η κατάσταση έχει τελείως διαφοροποιηθεί. Στην πρόοδο που πραγματοποιήθηκε συνέβαλαν πολλοί παράγοντες. Ένας από αυτούς ήταν η δυνατότητα που προσέφεραν τα προγράμματα της Κοινωνίας της Πληροφορίας (Γ' ΚΠΣ). Υπάρχει, λοιπόν, σήμερα ένα σημαντικό απόθεμα ψηφιοποιημένου πολιτισμικού υλικού. Όπως επισημάνθηκε και στο Συνέδριο CIDOC 2008, θα ήταν σκόπιμο τα μουσεία και άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς να συντονίσουν τα βήματά τους με σκοπό την ανταλλαγή απόφεων και εμπειρίας. Σε αυτό το φόρουμ διαλόγου το Ελληνικό Τμήμα του ICOM είναι σε θέση να συμβάλει εξασφαλίζοντας ζωντανή επικοινωνία με τη Διεθνή Επιτροπή Τεκμηρίωσης (ICOM-CIDOC) και γενικότερα με την ελληνική και διεθνή επιστημονική κοινότητα.

Ημερίδα ICOM-CECA

Εκπαιδευτικές δράσεις για την πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον 2007-2008

ΑΜΑΛΙΑ ΤΣΙΤΟΥΡΗ

Στις 20 Ιουνίου 2008 πραγματοποιήθηκε ημερίδα, με τίτλο «Εκπαιδευτικές δράσεις για την πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον 2007-2008», στο πλαίσιο των συναντήσεων εργασίας της ελληνικής ομάδας ICOM-CECA (Committee for Education and Cultural Action). Η ημερίδα, που ήταν ανοιχτή στο κοινό, αποτέλεσε μια σημαντική ευκαιρία για ενημέρωση και γόνιμη ανταλλαγή απόφεων μεταξύ εργαζόμενων στα μουσεία, μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, αλλά και γενικότερα όσων ενδιαφέρονται για τα ζητήματα της μουσειακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια των εργασιών της ημερίδας, η οποία φιλοδενήθηκε στο αμφιθέατρο του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, παρουσιάστηκαν εκπαιδευτικά προγράμματα που εκπονούνται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς σε μουσεία, μνημεία, αρχαιολογικούς ή ιστορικούς τόπους της ελληνικής επικράτειας, καθώς και εκπαιδευτικά έντυπα, μουσειοσκευές και εκπαιδευτικές ψηφιακές εφαρμογές. Οι εισηγήσεις της ημερίδας οργανώθηκαν γύρω από τις εξής θεματικές ενότητες:

1. Δράσεις για το περιβάλλον και τον πολιτισμό ΥΠ.ΠΟ - Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας, ΥΠ.ΠΟ - Κ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Μουσείο Χελμη Φυσικής Ιστορίας.
2. Δράσεις για τον λαϊκό πολιτισμό Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας, Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμεικής, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
3. Δράσεις για συλλογές τέχνης Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Μουσείο Μπενάκη, Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης, Κουμαντάρειος Πινακοθήκη Σπάρτης.
4. Άλλες δράσεις Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Αγωγής, Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος, Ίδρυμα Μειζονος Ελληνισμού, Ελληνικό Παιδικό Μουσείο.
5. Δράσεις για τον αρχαίο κόσμο ΥΠ.ΠΟ - Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Νομισματικό Μουσείο, ΥΠ.ΠΟ - Ζ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης.

6. Δράσεις για τον βυζαντινό κόσμο

Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού.

7. Δράσεις για τους νεώτερους χρόνους

ΥΠ.ΠΟ - Διεύθυνση Αναστήλωσης Νεώτερων και Σύγχρονων Μνημείων, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας, Μουσείον της Πόλεως των Αθηνών - Ίδρυμα Βούρου Ευτάξια.

Μέσα από την παρουσίαση των μουσειακών-εκπαιδευτικών εφαρμογών της ακαδημαϊκής χρονιάς 2007-8 αναδείχθηκαν οι θεματικές κατευθύνσεις, και οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις που υιοθετήθηκαν για την ανάδειξη διαφορετικών ιστορικών περιόδων και πτυχών της πολιτιστικής κληρονομιάς, της καλλιτεχνικής δημιουργίας και του φυσικού περιβάλλοντος. Παράλληλα, συζητήθηκαν οι στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν για την προσέλκυση διαφορετικών ομάδων επισκεπτών και οι πειραματισμοί με ποικίλα παιδαγωγικά εργαλεία και εκπαιδευτικά υλικά.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι, στο πλαίσιο της ημερίδας, την οποία παρακολούθησαν 100 περίπου άτομα, διακινήθηκε σύντομο ερωτηματολόγιο για την αξιολόγησή της. Από την επεξεργασία του ερωτηματολογίου προέκυψαν ιδιαίτερα θετικά σχόλια για το περιεχόμενο της διοργάνωσης, επιμέρους παρατηρήσεις αλλά και ενδιαφέροντα αιτήματα, όπως η επιθυμία για πιο συχνή ενημέρωση σε θέματα μουσειακής εκπαίδευσης, η διοργάνωση σχετικών επιμορφωτικών σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς και η δικτύωση μουσείων για κοινές δράσεις, καθώς και η παραγωγή συμβατικών και ηλεκτρονικών εκδόσεων για τη μουσειοπαιδαγωγική στην Ελλάδα και διεθνώς.

Οκτωβρίου με δεξιώση υποδοχής και ξενάγηση στις συλλογές της Εθνικής Πινακοθήκης από τη διευθύντρια κ. Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα.

Την επόμενη ημέρα, στον ίδιο χώρο, πραγματοποιήθηκε ημερίδα με θέμα «Η Ελλάδα και ο κόσμος: Εικαστικές ανταλλαγές και επιρροές από το 1800 έως σήμερα». Οι ομιλητές ήταν μέλη της Επιτροπής ICFA και επιμελήτες της Εθνικής Πινακοθήκης. Την ημερίδα παρακολούθησαν ως ακροατές πολλοί επιστήμονες από τον χώρο των τεχνών και των μουσείων, καθώς και αρκετοί φοιτητές. Τα θέματα που αναπτύχθηκαν αφορούσαν κυρίως την επιρροή που άσκησαν τα ευρωπαϊκά καλλιτεχνικά ρεύματα –κατά κύριο λόγο τα γαλλικά και γερμανικά– στην ελληνική τέχνη, αλλά και την επιρροή του ελληνικού πολιτισμού στους ευρωπαίους καλλιτέχνες και στην αρχιτεκτονική κατά τον 19ο αιώνα. Η ημερίδα έκλεισε με δεξιώση στο Νομιματικό Μουσείο και ξενάγηση από τη διευθύντρια κ. Δέσποινα Ευγενίδου.

Την Πέμπτη, 16 Οκτωβρίου, μετά τη Γενική Συνέλευση της Επιτροπής στα Γραφεία του ICOM στο Θησείο, έγιναν ξεναγήσεις σε μουσεία στο κέντρο της πρωτεύουσας. Στο Νέο Μουσείο της Ακρόπολης τους συνέδρους ξενάγησε ο Πρόεδρος του ΟΑΝΜΑ, καθηγητής Δ. Παντερμαλής. Στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης οι σύνεδροι επισκέφθηκαν την έκθεση «Η Συλλογή Κωστάκη: Πέντε εποχές της ρωσικής πρωτοπορίας» και ξεναγήθηκαν από την κ. Τσαντανογλου, διευθύντρια του Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης της Θεσσαλονίκης. Στο Μουσείο Μπενάκη η κ. Φ.-Μ. Τσιγκάκου ξενάγησε τα μέλη της Επιτροπής ICFA στις συλλογές του Μουσείου δίνοντας έμφαση στη συλλογή χαρακτικών και στα έργα των περιηγητών του 19ου αιώνα. Τέλος, στο Μουσείο Ηρακλείδων οι σύνεδροι επισκέφθηκαν την έκθεση του M.C. Escher και ξεναγήθηκαν από τον διευθυντή κ. Κοντοπρία.

Την Παρασκευή, 17 Οκτωβρίου, τους συνέδρους υποδέχθηκε στο Μουσείο Βορρέ ο Πρόεδρος του Μουσείου κ. Ι. Βορρές, ο οποίος τους ξενάγησε στις συλλογές του Μουσείου και στην κατοικία του. Η επόμενη ξενάγηση έγινε στην Εθνική Γλυπτοθήκη από την κ. Τ. Γιαννουδάκη. Στη συνέχεια, οι σύνεδροι επισκέφθηκαν το Μουσείο Τσαρούχη, όπου τους υποδέχθηκε η διευθύντρια κ. Ν. Γρυπάρη, και το Ίδρυμα ΔΕΣΤΕ, όπου ξεναγήθηκαν στη Συλλογή Δάκη Ιωάννου από την κ. Ε. Σταματοπούλου. Η ημέρα ολοκληρώθηκε με περιήγηση στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, που στεγάζεται στο Ωδείο Αθηνών, και με δεξιώση στον προαύλιο χώρο. Η ετήσια συνάντηση της Επιτροπής ICFA έκλεισε με εκδρομή στο Ναύπλιο, όπου οι σύνεδροι επισκέφθηκαν την έκθεση του Γ. Στέρη στον εκθεσιακό πολιτιστικό χώρο της Alpha Bank και ξεναγήθηκαν από την κ. Ε. Οράτη, επιμελήτρια της Συλλογής. Επισκέφθηκαν επίσης το Παράρτημα της Εθνικής

Ετήσια Συνάντηση της Διεθνούς Επιτροπής Μουσείων και Συλλογών Καλών Τεχνών (ICOM-ICFA)

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΜΠΑΡΓΚ

Η ετήσια συνάντηση της Διεθνούς Επιτροπής Μουσείων και Συλλογών Καλών Τεχνών του ICOM (ICFA - International Committee for Museums and Collections of Fine Arts) πραγματοποιήθηκε φέτος στην Αθήνα (14-18 Οκτωβρίου 2008) σε συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα του ICOM και την Εθνική Πινακοθήκη.

Η συνάντηση, στην οποία έλαβαν μέρος μέλη της Επιτροπής ICFA από την Ευρώπη, την Ασία και την Αμερική, καθώς και μέλη του Ελληνικού Τμήματος του ICOM ξεκίνησε στις 14

Πινακοθήκης στο Ναύπλιο, καθώς και το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα. Η ημέρα έκλεισε με γεύμα σε μια παραδοσιακή ταβέρνα, όπου ο Πρόεδρος της Επιτροπής κ. St. Lloyd εξέφρασε την ικανοποίησή του για την άριστη διοργάνωση της συνάντησης.

Επισημαίνεται ότι η συνάντηση της Επιτροπής ICOM μπόρεσε να πραγματοποιηθεί χάρη στην ευγενική χορηγία των παρακάτω φορέων: Alpha Bank, Lloyd's Karavias και Συνεργάτες, Move Art, και Βαμβακάς-Αναλυτικές Συσκευές.

Εκπαίδευση και Νεοελληνική Πολιτιστική Κληρονομιά

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΖΑΜΟΥΡΑΝΗ

Η Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού, σε συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), πραγματοποίησε, στις 12 Δεκεμβρίου 2008, τη 12η Ετήσια Ενημερωτική Συνάντηση με θέμα «Εκπαίδευση και Νεοελληνική Πολιτιστική Κληρονομιά».

Συμμετείχαν υπεύθυνοι εκπαιδευτικών προγραμμάτων των εποπτεύομένων και συνεργαζόμενων με τη ΔΙ.ΝΕ. ΠΟ.Κ. Μουσείων Νεώτερου Πολιτισμού, των Εφορειών Νεωτέρων Μνημείων, καθώς και εκπρόσωποι συναφών με το αντικείμενο Διευθύνσεων του ΥΠ.ΠΟ. Σκοπός της συνάντησης ήταν τόσο η ανταλλαγή απόψεων και εμπειρίας όσο και η επεξεργασία ειδικών θεμάτων που αφορούν την εκπαίδευση στα μουσεία, με τελικό σκοπό τη δημιουργία ενός δικτύου συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων φορέων, δημόσιων και ιδιωτικών.

Στη φετινή ημερίδα παρουσιάστηκαν εκπαιδευτικά πρόγραμματα και δράσεις που πραγματοποιήθηκαν με αφορμή την ανακήρυξη του 2008 ως «Ευρωπαϊκό Έτους Διαπολιτισμικού Διαλόγου». Παρουσιάστηκαν επίσης νέα εκπαιδευτικά προγράμματα, εκπαιδευτικοί φάκελοι, καθώς και προτάσεις για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικών δράσεων σε μουσεία, ιστορικούς τόπους και παραδοσιακούς οικισμούς. Η ανταπόκριση ήταν μεγάλη τόσο σε επίπεδο εισηγήσεων όσο και σε επίπεδο παρακολούθησης, ενώ σημειώθηκαν αρκετές νέες συμμετοχές περιφερειακών μουσείων.

Στους συμμετέχοντες δόθηκαν έντυπα και ενημερωτικό υλικό σχετικό με τη μουσειακή εκπαίδευση, καθώς και τα πρακτικά της 11ης Ενημερωτικής Συνάντησης που πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2007.

Γενικό Συνέδριο

και Γενική Συνέλευση

του ICOM, Βιέννη, 2007

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΟΥΝΙΑ

Το «παγκόσμιο όραμα» του ICOM

Το 21ο Γενικό Συνέδριο και η 22η Γενική Συνέλευση του ICOM πραγματοποιήθηκαν στη Βιέννη, από 19 έως 24 Αυγούστου 2007. Στην επιτυχία της διοργάνωσης συνέβαλε η συμμετοχή 2.631 συνέδρων από 117 χώρες. Η Γενική Συνέλευση επικύρωσε το νέο στρατηγικό σχέδιο του ICOM για τα έτη 2008-2010, τον τριετή προϋπολογισμό, καθώς και τα ψηφίσματα που αποτέλεσαν αντικείμενο εκτεταμένων συζητήσεων και μεγάλου ενδιαφέροντος. Τέλος, ένα νέο Διοικητικό Συμβούλιο εξελέγη με τριετή θητεία (2008-2010).

Κατά τη διάρκεια του συνέδριου παρουσιάστηκαν, σε πέντε κεντρικές ομιλίες, σύγχρονα ζητήματα που αφορούν τον κόσμο των μουσείων. Ομιλητές ήταν οι: Elaine Heumann Gurian (CECA, Arlington ΗΠΑ), dr. Jyotindra Jain (Jawaharlal Nehru University, Νέο Δελχί, Ινδία), καθηγητής dr. Peter Kampits (University of Vienna, Αυστρία), καθηγητρια dr. Susan Legene (Tropenmuseum, Άμστερνταμ, Ολλανδία), καθηγητής dr. Christoph Stölzl (Villa Griesebach, Βερολίνο, Γερμανία). Οι Διεθνείς Επιτροπές οργάνωσαν 38 ενότητες ομιλιών, πολλές από τις οποίες ήταν κοινές για περισσότερες της μίας επιτροπές, στις οποίες παρουσιάστηκαν και ουζητήθηκαν πολλά ζητήματα που άπονται της θεωρίας και της καθημερινής πρακτικής των μουσείων. Στο συνέδριο συμμετείχαν εκπρόσωποι διεθνών οργανισμών, όπως UNESCO, ICCROM, WFFM, κ.ά., παρουσιάστηκαν επίσης πρωτοβουλίες για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως το έντυπο «Red List of Peruvian Antiquities at Risk».

Αξίζει να αναφερθούμε εκτενέστερα στις βασικές αρχές του στρατηγικού σχεδίου του ICOM για τα έτη 2008-2010 αλλά και στα ψηφίσματα για το ίδιο διάστημα, καθώς αποτελούν όχι μόνο βασικούς άξονες για τις δράσεις του ICOM αλλά και ουσιαστικές κατευθύνσεις για τα μουσεία και τους εργαζόμενους σε αυτά.

Στρατηγικό σχέδιο

Το ICOM αναγνωρίζει την πρόκληση της προστασίας της πο-

λιτιστικής ταυτότητας και της παράλληλης διατήρησης της πολιτισμικής ποικιλομορφίας. Ακολουθεί τις διακριτές της UNESCO για την προώθηση της πολυπολιτισμικότητας και του διαπολιτισμικού διαλόγου (Universal Declaration on Cultural Diversity, UNESCO, 2001) και θεωρεί τα μουσεία ως οργανισμούς που συμβάλλουν στην πραγμάτωση αυτών των στόχων. Όραμά του αποτελεί ένας κόσμος όπου η παγκόσμια φυσική και πολιτιστική κληρονομιά θα προστατεύονται για το μέλλον. Οι αξίες που προβάλλει το ICOM μπορούν να συνοψιστούν στις παρακάτω:

- Τιμά την ανθρώπινη δημιουργικότητα και τη συμβολή της στην κατανόηση του παρελθόντος, στη διαμόρφωση του παρόντος και στον σχεδιασμό του μέλλοντος.
- Πιστεύει ότι η πολιτιστική κληρονομιά έχει ανθρωπιστική αξία.
- Τιμά τον παγκόσμιο διάλογο που βασίζεται στην πνευματική, πολιτιστική και κοινωνική ποικιλομορφία.
- Τιμά τον ανοιχτό διάλογο που συμπεριλαμβάνει τη διαπολιτισμική κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Αναγνωρίζει την κοινωνική ευθύνη των μουσείων να συμμετέχουν σε δημόσια ζητήματα κοινωνικής ευθύνης και αλλαγής.

Πιο αναλυτικά, οι στρατηγικοί στόχοι του ICOM είναι οι εξής:

Στρατηγικός στόχος 1: Ενίσχυση της παγκόσμιας επιρροής του ICOM

Ο στόχος αυτός αναπτύσσεται σε τέσσερα επιμέρους στάδια: (α) αποτελεσματική και συχνή επικοινωνία, (β) επαναπροσδιορισμός των δραστηριοτήτων και των δράσεών του, έτσι ώστε να αποδίδουν τη διαφοροποίηση των μελών του, (γ) ενίσχυση του ρόλου των μουσείων ως τμημάτων ενός παγκόσμιου φόρουμ, το οποίο ερευνά καίρια σύγχρονα θέματα μέσα από τη συνεργασία με μη παραδοσιακούς συνεργάτες, (δ) δημιουργία στρατηγικών συμμαχιών που έχουν ως στόχο την παγκόσμια συνεργασία, (ε) δημιουργία νέων δικτύων συνεργασίας για την ανάπτυξη και τη διάδοση των δραστηριοτήτων του ICOM.

Στρατηγικός στόχος 2: Ηγετικός ρόλος στην υποστήριξη της αξίας της πολιτιστικής κληρονομιάς

Ο στόχος αυτός αναπτύσσεται σε τρεις επιμέρους δράσεις: (α) ανάπτυξη συνεργατικών συστημάτων επικοινωνίας προκειμένου να ενεργοποιηθεί η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η κληρονομιά επηρεάζει την καθημερινή ζωή, (β) ανάπτυξη ποικίλων ανανεωτικών προσεγγίσεων στη χρήση και την εφαρμογή του Κύριου Δεοντολογίας, (γ) αναγνώριση του ICOM ως του πιο αποτελεσματικού παράγοντα για

την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στρατηγικός στόχος 3: Το ICOM προωθεί την έννοια της αποτελεσματικότητας και τις υψηλές προδιαγραφές για τα μουσεία

Τέσσερις επιμέρους δράσεις συνθέτουν αυτό τον στόχο: (α) ανάπτυξη και εφαρμογή προτύπων που αντανακλούν διάφορα περιβάλλοντα, (β) αναγνώριση και γνωστοποίηση συγκεκριμένων παραδειγμάτων που δείχνουν την αποτελεσματική εφαρμογή καλών πρακτικών, (γ) αναγνώριση των προτάσεων δεοντολογίας από το επεκτεινόμενο δίκτυο του ICOM, (δ) απόκτηση, χρήση και παρουσίαση των συλλογών με διάφορους τρόπους που προκαλούν τον διάλογο.

Στρατηγικός στόχος 4: Εξασφαλίζονται οι απαραίτητοι πόροι για την αποτελεσματική εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου

Συγκεκριμένα, εξασφαλίζεται ότι: (α) υπάρχει η αισθηση του ανήκειν και της κατανόησης του σχεδίου σε όλο το δίκτυο του ICOM, (β) επαναδιαρθρώνεται η γραμματεία του ICOM με βάση το νέο σχέδιο, (γ) η γραμματεία στεγάζεται σε ένα πλέον κτήριο, (δ) η ευρύτητα των οικονομικών πηγών του ICOM είναι τέτοια ώστε τα έσοδά του να αρχίσουν να ξεπερνούν τις άμεσες ανάγκες λειτουργίας των προγραμμάτων του.

Ψηφίσματα

Η πραγματοποίηση των στρατηγικών στόχων του ICOM συνδέεται με οκτώ ψηφίσματα που ουσιαστικά συνοψίζουν τις βασικές αρχές του:

- Προστασία και προώθηση της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς με σεβασμό στην πολιτισμική και φυσική ποικιλομορφία. Το ICOM θεωρεί τη σύμβαση της UNESCO του 2001 για την πολιτισμική ποικιλομορφία ως βασικό πλαισίο αναφοράς. Επιπλέον, ζητά από τα μέλη του να ασκήσουν πιέσεις για την αποδοχή από τις χώρες τους της σύμβασης της UNESCO του 2005 για την προστασία και προώθηση της ποικιλομορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων (Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions). Για τον σκοπό αυτό προωθεί τις συνεργασίες με περισσότερους διεθνείς φορείς και ζητά την ενίσχυση των συνεργασιών που υπάρχουν μέχρι σήμερα.
- Πρόσβαση στην πληροφορία και την επικοινωνία. Βασικό μέλημα του ICOM είναι η προώθηση της επικοινωνίας, η ανάπτυξη συστημάτων αποτελεσματικής επικοινωνίας και δικτύωσης, η εδραίωση της χρήσης των τριών επίσημων γλωσσών του (αγγλικά, γαλλικά, ισπανικά) και η ενίσχυση της μετάφρασης

βασικών κειμένων σε άλλες γλώσσες. Επιπλέον, σχεδιάζει τη δημιουργία μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την τεκμηρίωση, η οποία θα δίνει στα μέλη μεγαλύτερη πρόσβαση στην πληροφορία που δημιουργείται από την παγκόσμια μουσειακή κοινότητα. Στο πλαίσιο αυτό ανασυγκροτείται και το Museum Information Centre, στο Παρίσι, ως κέντρο τεκμηρίωσης με ηλεκτρονική πέρα από την αναλογική πρόσβαση.

- Ενημέρωση των μουσείων για θέματα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό για την Προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO, World Intellectual Property Organization) ζητά από τα μουσεία να ενημερωθούν για όλα τα σχετικά ζητήματα και να διαχειριστούν αποτελεσματικότερα την πνευματική τους ιδιοκτησία.
- Αποτροπή της παράνομης διακίνησης και επιδίωξη της φυσικής επιστροφής, του επαναπατρισμού και της αποκατάστασης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το ICOM θεωρεί την ενεργό αντίδραση των μουσείων σε θέματα παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών βασική προτεραιότητα σε όλες τις χώρες. Ενθαρρύνει, επομένως, την ανάπτυξη νέων μεθόδων και μέσων για την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών στις χώρες προέλευσής τους. Παράλληλα, αναγνωρίζει ότι η κατοχή πολιτιστικών αγαθών από μουσεία μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προβλημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο και προτείνει την εφαρμογή του σχεδίου «Promoting the Use of Mediation in Resolution of Disputes over the Ownership of Objects in Museum Collections» που δημοσιεύτηκε από την Alissandra Cummins το 2006.
- Σχεδιασμός για προστασία από καταστροφές και έκτακτα γεγονότα. Με δεδομένη την αύξηση των περιπτώσεων κατά τις οποίες η πολιτιστική και η φυσική κληρονομιά κινδυνεύουν από ανθρώπινους ή φυσικούς παράγοντες, το ICOM προτείνει στα μέλη του να φροντίσουν για την καλύτερη προετοιμασία και αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών και κινδύνων. Συγκεκριμένα, προτείνει τη συνεργασία μουσείων, κρατικών φορέων, κυβερνήσεων, διακρατικών και διεθνών οργανισμών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Επιμένει στην τήρηση του Κώδικα Δεοντολογίας και συγκεκριμένα στην εφαρμογή των παραγράφων 1.5, 1.6 και 1.7 που αφορούν στην τήρηση των ελάχιστων προδιαγραφών ασφαλείας. Υποστηρίζει την

τήρηση της Συνθήκης της Χάγης (και του Πρώτου Πρωτοκόλλου, 1954, και του Δεύτερου, 1999) για την αποφυγή καταστροφών από ένοπλες συρράξεις.

- Προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης. Με την αναγνώριση ότι πολλές φορές οικονομικά και πολιτικά κριτήρια αλλά και η ανάγκη βελτίωσης του επιπέδου ζωής ωθούν σε επιλογές που θέτουν σε κίνδυνο την πολιτιστική κληρονομιά, προτείνει την εύρεση βιώσιμων λύσεων για την παράλληλη διατήρηση των κοινοτήτων και των πολιτιστικών τους στοιχείων, καθώς και της φυσικής κληρονομιάς. Υποστηρίζει τέτοιου είδους πρωτοβουλίες και ζητά από τα μουσεία να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην ενημέρωση, εκπαίδευση και ψυχαγωγία των ανθρώπων, ενώ παράλληλα να φροντίζουν για την προστασία της παγκόσμιας κληρονομιάς. Στο θέμα αυτό ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η παράγραφος 6.2 των Φημισμάτων αναφέρεται ονομαστικά στο μεγάλο έργο Ilisu/HighDam στην Τουρκία που έχει ξεσηκώσει τη διεθνή κοινότητα.
- Προώθηση υψηλότερων προδιαγραφών και επαγγελματικής ανάπτυξης. Το ICOM δίνει ιδιαίτερη σημασία στην εκπαίδευση (εισαγωγής στο επάγγελμα και διά βίου) των εργαζόμενων στα μουσεία και των εθελοντών προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκρίθουν στις αυξημένες ανάγκες των μουσείων σήμερα. Για τον λόγο αυτό προτείνει αφενός τη συνεργασία εθνικών και διεθνών φορέων και αφετέρου την ανάπτυξη στενότερων δεσμών με τα υπάρχοντα προγράμματα μουσειακής εκπαίδευσης σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, καθώς και με εθνικές και διεθνείς ΜΚΟ.
- Βελτίωση της συμβουλευτικής διαδικασίας και της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Με δεδομένη την αύξηση των μελών του, το ICOM επιδιώκει την αποτελεσματικότερη διαμόρφωση των διοικητικών του οργάνων και της οργανωτικής του δομής, προκειμένου να ανταποκριθεί αποτελεσματικότερα και ουσιαστικότερα στον ρόλο του και τις απαιτήσεις των μελών του.

Το στρατηγικό σχέδιο και τα ψηφίσματα του ICOM συνοψίζουν τα ενδιαφέροντα της διεθνούς μουσειακής κοινότητας και αντανακλούν τις ανάγκες των πολιτιστικών οργανισμών και τις προτεραιότητές τους στην εποχή μας. Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM στοχεύει στη στενή συνεργασία με όλους τους ενδιαφερόμενους για την πραγματοποίηση όλων των παραπάνω.

Νέα Μουσεία και Επανεκθέσεις

Νέα μουσεία και επαναλειτουργία παλαιών (2007-2008)

Το 2007 λειτούργησαν ή επαναλειτούργησαν τα ακόλουθα μουσεία (κατ' αλφαριθμητική σειρά):

Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου: προσωρινή έκθεση

Βυζαντινό Μουσείο Φθιώτιδας

Νομισματικό Μουσείο, Αθήνα: έκθεση β' ορόφου

Το 2008 λειτούργησαν ή επαναλειτούργησαν τα ακόλουθα μουσεία/συλλογές (κατ' αλφαριθμητική σειρά):

Αρχαιολογικό Μουσείο Δίου: κτήριο αρχαιοθήκης

Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων

Αρχαιολογικό Μουσείο Κορίνθου: έκθεση αιθουσας ευρημάτων Ασκληπιείου

Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά

Αρχαιολογικό Μουσείο Σχηματαρίου

Βυζαντινή Συλλογή Αγίου Γερμανού Πρεσπών

Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας: εκθέσεις β' και γ' ορόφου

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο: εκθέσεις αιγυπτιακής συλλογής και συλλογής Σταθάτου

Λευκός Πύργος, Θεσσαλονίκη

Μουσείο Ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων της αρχαιότητας, Ολυμπία: ψηφιακή έκθεση της ιστορίας των αρχαίων ολυμπιακών αγώνων

Μουσείο Παλαιόπολης Κέρκυρας (Mon Repos): μόνιμη έκθεση ιστορικού φωτογραφικού υλικού

Το Ιλίου Μέλαθρον, κατοικία του γερμανού αρχαιολόγου Heinrich Schliemann, είναι έργο του αρχιτέκτονα Ernst Ziller και μια από τις λαμπρότερες κατοικίες των Αθηνών του 19ου αιώνα. Μετά τις εργασίες αποκατάστασης του κτηρίου και συντήρησης των ψηφιδωτών και των τοιχογραφιών που διακοσμούν τους εσωτερικούς χώρους, ολοκληρώθηκε η μόνιμη έκθεση του μουσείου και στον δεύτερο όροφο. Η κατασκευή αναψυκτηρίου στον κήπο και ανελκυστήρα για άτομα με ειδικές ανάγκες συντελούν στην εξυπηρέτηση των επισκεπτών, οι οποίοι αυξάνονται καθημερινά.

Η έκθεση παρουσιάζει με ευχάριστο και αφηγηματικό τρόπο την ιστορία του νομίσματος από την επινόησή του μέχρι τις μέρες μας. Ο επισκέπτης μπορεί να έρθει σε επαφή με νομίσματα που παρήχθησαν ή κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα από τον 6ο π.Χ. έως τον 20ό αιώνα, αλλά και με νομίσματα πολλών χωρών του κόσμου.

Εκτίθενται με χρονολογική σειρά νομίσματα από τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, τον ρωμαϊκό, βυζαντινό, μεσαιωνικό, νεώτερο μέχρι και τη νεοελληνική δραχμή. Οι θεματικές ενότητες είναι ίδιες ή ανάλογες σε κάθε εποχή. Τι είδους νομίσματα χρησιμοποιούσαν σε κάθε εποχή; Τι μπορούσαν να αγοράσουν με αυτά; Πού κατασκευάζονταν τα νομίσματα και ποιος ήλεγχε την παραγωγή τους; Ποιες μορφές και σύμβολα αποτυπώνονται στη μεταλλική τους επιφάνεια; Ποια ήταν η κυκλοφορία αυτών των νομίσμάτων στην Ελλάδα; Ποιες ήταν οι μονάδες βάρους της κάθε εποχής για το ζύγισμα των προϊόντων; Πώς χρησιμοποιήθηκαν τα νομίσματα ως κοσμήματα και κειμήλια; Διάφορα αντικείμενα, μακροχρόνια δάνεια από άλλα μουσεία (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Ισλαμική Συλλογή του Μουσείου Μπενάκη, Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας) αποδίδουν την ατμόσφαιρα της κάθε εποχής. Προσεγγίζεται επίσης η σχέση των ανθρώπων με το χρήμα σε διαφορετικές εποχές, όπως αποτυπώνεται στη λογοτεχνία, στη ζωγραφική, στον κινηματογράφο. Παρουσιάζονται και τα ισχυρά διεθνή νομίσματα που επικράτησαν σε εκτεταμένες γεωγραφικές περιοχές για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

Μετάλλια από την Αναγέννηση μέχρι τις μέρες μας προβάλλονται επίσης στην έκθεση. Παρουσιάζονται 3.390 νομίσματα και 39 «θησαυροί» όλων των εποχών. Εκτίθενται στο σύνολό τους 10.866 νομίσματα, μετάλλια και μολυβδόβουλλα. Ψηφιακές εφαρμογές (οθόνες αφής και DVD) συμπληρώνουν διακριτικά το σκεπτικό της έκθεσης χωρίς να ανταγωνίζονται τα εκθέματα.

Οι βιτρίνες είναι μικρές και διακριτικές με υλικά διάφανα και ανάλαφρα ώστε να μην ανταγωνίζονται το κτήριο. Τα επεξηγηματικά πανό και το εποπτικό υλικό είναι περιορισμένα και σε χρώματα που απορροφώνται από τα χρώματα των τοίχων. Καθώς έγινε μεγάλη προσπάθεια όχι μόνο να μην ενοχλούν

Νομισματικό Μουσείο Αθηνών

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ

Ολοκληρώθηκε στο Νομισματικό Μουσείο η μόνιμη έκθεση με θέμα την ιστορία του νομίσματος. Τα τελευταία 52 χρόνια το Νομισματικό Μουσείο, ένα από τα παλιότερα μουσεία της Ελλάδος, στεγάζοταν στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Το 1998 πραγματοποιήθηκε στο Ιλίου Μέλαθρον, στον πρώτο όροφο του κτηρίου, η μόνιμη έκθεση των αρχαίων ελληνικών νομισμάτων και το 2003 μεταφέρθηκαν στο ιστορικό αυτό κτήριο όλες οι συλλογές του μουσείου και το εργαστήριο συντήρησης.

τα εκθέματα το κτήριο, αλλά και να προβάλλονται και τα δύο, το Μουσείο έχει τώρα να διαχειριστεί τόσο τα αντικείμενα όσο και το μνημείο.

Στον δεύτερο όροφο του κτηρίου υπάρχει χώρος για περιοδικές εκθέσεις. Την εποχή αυτή λειτουργεί η έκθεση «Από τους dilettanti στη νομισματική επιστήμη», όπου παρουσιάζονται παλαιότυπα νομισματικής από τον 16ο και 17ο αιώνα, καθώς και η ιστορία του Νομισματικού Μουσείου. Θα ακολουθήσει, από τον Δεκέμβριο 2008 έως τον Μάρτιο 2009, η έκθεση «Νομίσματα και Κ. Καβάφης». Εκθέσεις κυρίως γλυπτών ή εγκαταστάσεων πραγματοποιούνται στον κήπο του μουσείου, όπου βρίσκεται το αναψυκτήριο.

Το Νομισματικό Μουσείο έχει τώρα τη δυνατότητα να συνεχίσει και να αναπτύξει τις δραστηριότητες και τις εκδηλώσεις του έχοντας μια νέα στέγη, μια νέα μόνιμη έκθεση και βασικές υποδομές ώστε να λειτουργεί ως ανεξάρτητο σύγχρονο μουσείο, στο κέντρο της πόλης, συμμετέχοντας στην πολιτιστική ζωή της χώρας.

Βυζαντινό Μουσείο Φθιώτιδας

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΔΟΥΜΑ

Στην Υπάτη λειτουργεί από τις αρχές του 2007 το Βυζαντινό Μουσείο Φθιώτιδας. Στεγασμένο στο κτήριο των αποκαλούμενων «Καποδιστριακών Στρατώνων» (1836) που παραχωρήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού από τον Δήμο Υπάτης, το μουσείο δημιουργήθηκε για να διαφύλάξει, να εκθέσει και να αναδείξει τον πλούτο των ευρημάτων που έχουν αποκαλυφθεί στη Φθιώτιδα και ανάγονται στην παλαιοχριστιανική και βυζαντινή περίοδο (4ος-14ος αι.).

Η έκθεση αναπτύσσεται στους δύο ορόφους του κτηρίου και οργανώνεται γύρω από θεματικούς άξονες. Τα παλαιοχριστιανικά ψηφιδωτά της Φθιώτιδας (4ος-6ος αι.) παρουσιάζονται στο ισόγειο, δίνοντας παράλληλα στον επισκέπτη τη δυνατότητα να γνωρίσει την τέχνη και την τεχνική του ψηφιδωτού. Εκτίθενται τμήματα τριών ψηφιδωτών δαπέδων που προέρχονται από κτήρια στην Υπάτη, την Πελασγία και τον Αχινό, καθώς και σχετικό εποπτικό υλικό.

Στον όροφο η έκθεση είναι αφιερωμένη, κατά κύριο λόγο, στη λατρεία κατά την παλαιοχριστιανική και βυζαντινή περίοδο. Στην αίθουσα της παλαιοχριστιανικής περιόδου παρουσιάζονται μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη και ψηφιδωτά δάπεδα που τα περισσότερα προέρχονται από βασιλικές (στην Αρκίτσα, τον Θαυμακό, την Πελασγία), ενώ εκτίθενται και κεραμικά (λυχνάρια, υφαντικά βάρη, χρηστικά σκεύη, κλπ.) που παρέχουν πληροφορίες για τον καθημερινό βίο της εποχής. Στην αίθουσα της βυζαντινής περιόδου εξέχουσα θέση κατέχει το βυζαντινό

μαρμάρινο τέμπλο από τον ναό του Ταξιάρχη στην Άγναντη Λοκρίδας (12ος, 13ος-14ος αι.), το οποίο έχει ανασυντεθεί με βάση τα σωζόμενα μέλη του. Αρχιτεκτονικά γλυπτά προερχόμενα από τον κατεστραμμένο σήμερα ναό της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στα Αλεπόσπιτα (12ος αι.), σημαντικά δείγματα της μεσοβυζαντινής γλυπτικής συμπληρώνουν την ενότητα. Ανάμεσα στα εκθέματα του μουσείου ιδιαίτερη θέση κατέχουν τα νομίσματα, τα οποία συνιστούν αυτοτελή ενότητα, δίνοντας στοιχεία για τη νομισματική κυκλοφορία στη Φθιώτιδα κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Παρουσιάζονται νομισματικοί «θησαυροί» και μεμονωμένα νομίσματα που προέρχονται από σωστικές ανασκαφικές έρευνες, παραδόσεις και περισυλλογές. Ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει για τη νομισματική συλλογή του Υπαταίου Κωνσταντίνου Κοτσίλη, η οποία δωρήθηκε στο ελληνικό κράτος με σκοπό να εκτεθεί στο μουσείο. Η συλλογή περιλαμβάνει 3.000 νομίσματα, αρχαία ελληνικά, ρωμαϊκά, βυζαντινά, μεσαιωνικά, νεώτερα και σύγχρονα. Ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να δει αντιπροσωπευτικά δείγματα της συλλογής που καλύπτουν μεγάλη έκταση στον χώρο και τον χρόνο.

Στο άμεσο μέλλον πρόκειται να τοποθετηθεί στον περιβάλλοντα χώρο του μουσείου ψηφιδωτό δάπεδο από το παλαιοχριστιανικό βαπτιστήριο της Υπάτης (5ος αι.).

Το έργο του Βυζαντινού Μουσείου Φθιώτιδας χρηματοδοτήθηκε από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους (Γ' ΚΠΣ/ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδος) και η υλοποίησή του υπήρξε αποτέλεσμα μακράς συνεργασίας κεντρικών και περιφερειακών Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού (Δ/νση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων, Δ/νση Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Δ/νση Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων, 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων). Σήμερα το Μουσείο λειτουργεί με ευθύνη της 24ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Επιθυμία και ευχή όλων όσων εργάστηκαν για την ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας είναι ο χώρος αυτός να δώσει την ευκαιρία στο ευρύτερο κοινό να γνωρίσει όχι μόνον τα κινητά ευρήματα αλλά και τα μνημεία της περιοχής της Φθιώτιδας κατά τους βυζαντινούς χρόνους.

Λευκός Πύργος

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΑΠΑΝΤΗΣ

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2008 ο Λευκός Πύργος άνοιξε πάλι για το κοινό με τα εγκαίνια της νέας μόνιμης έκθεσης που αφορά τη Θεσσαλονίκη από την εποχή της Ιδρυσής της, το 316/15 π.Χ., μέχρι τις μέρες μας. Παρουσιάζονται με συνοπτικό τρόπο όψεις της ιστορίας μιας πόλης που τη διακρίνει η μακραίωνη αδιά-

σπαστή ιστορική παρουσία και ο «αστικός» και πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της.

Η έκθεση είναι οργανωμένη θεματικά. Ανά όροφο παρουσιάζεται ένα θέμα, το οποίο αναπτύσσεται διαχρονικά. Στον κεντρικό χώρο του κάθε ορόφου γίνεται συνοπτική παρουσίαση του θέματος και στα περιμετρικά δωμάτια αναπτύσσεται περαιτέρω. Το ισόγειο είναι αφιερωμένο στην ίδρυση της Θεσσαλονίκης στον χρόνο, στον τρόπο και στο περιβάλλον όπου ιδρύθηκε. Υπάρχουν επίσης τέσσερις πληροφοριακοί σταθμοί, όπου άτομα με αναπτηρία μπορούν να περιηγηθούν εικονικά την έκθεση. Στον πρώτο όροφο αναπτύσσεται η πολεοδομική εξέλιξη της Θεσσαλονίκης και οι βασικές υποδομές της, ενώ στον δεύτερο παρουσιάζονται, σε γενικές γραμμές, οι ιστορικές περίοδοι. Ως αφετηρία της αφήγησης χρησιμοποιούνται σημαντικά μνημεία της πόλης, χαρακτηριστικά των αντίστοιχων εποχών. Στα περιμετρικά δωμάτια το ενδιαφέρον εστιάζεται σε σημαντικά γεγονότα που έχουν σχέση με την ιστορία της πόλης.

Ο τρίτος όροφος είναι αφιερωμένος στους ανθρώπους της πόλης, στους γηγενεῖς κατοίκους, αλλά και σ' εκείνους που βρήκαν στη Θεσσαλονίκη μια νέα πατρίδα ερχόμενοι από άλλους τόπους που αναγκάστηκαν να αφήσουν. Ο τέταρτος όροφος έχει ως θέμα το εμπόριο και την οικονομία της πόλης, τους ανθρώπους και τους τόπους του εμπορίου, τα προϊόντα και τις παραγωγικές δραστηριότητες.

Ο πέμπτος όροφος αφορά την πνευματική και καλλιτεχνική ζωή. Στον έκτο όροφο παρουσιάζονται οι γεύσεις, όπου καθρεφτίζεται η ποικιλία των ανθρώπων διαφορετικής προέλευσης και κουλτούρας που έζησαν στη Θεσσαλονίκη. Στον εξώστη του ορόφου, όπου αντικρίζει κανείς μια πανοραμική θέα της πόλης, δίνονται πληροφορίες, σε μεταλλικές πινακίδες, για τοποθεσίες, μνημεία, ιδρύματα και άλλα θέματα.

Η έκθεση είχε να διαχειριστεί ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών που έπρεπε να παρουσιαστούν στον μικρό σχετικά εκθεσιακό χώρο του μνημείου (450 τ.μ.). Η λύση που επιλέχθηκε ήταν η χρήση πολυμεσικών εφαρμογών (βίντεο, προβολές, διαδραστικές και ηχητικές εφαρμογές) παράλληλα με έντυπες γραφιστικές συνθέσεις, ενώ το αρχαιολογικό μλικό που χρησιμοποιήθηκε είναι ελάχιστο. Ο σχεδιασμός έγινε με γνώμονα τον σεβασμό της αρχιτεκτονικής ταυτότητας του μνημείου και την ανάδειξή της.

Η έκθεση στον Λευκό Πύργο δεν υποκαθιστά τα άλλα μουσεία της πόλης. Στόχος της είναι, μέσα από τη συνοπτική θεώρηση της ιστορίας της Θεσσαλονίκης, να «συστήσει» την πόλη κυρίως στους κατοίκους της και να κεντρίσει το ενδιαφέρον τους για παραπέρα γνωριμία μέσα από τα θεματικά μουσεία και τα μνημεία.

Η έκθεση υποστηρίζεται από DVD-ROM με το σύνολο των εφαρμογών της –δεν πωλείται προς το παρόν– και έχει τη δική της ιστοσελίδα στη διεύθυνση www.ipth.org.

Μουσείο Μαρμαροτεχνίας

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΠΟΥΡΤΑΣ

Το Μουσείο Μαρμαροτεχνίας στον Πύργο της Τήνου δημιουργήθηκε από το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ), το οποίο έχει και την ευθύνη για τη λειτουργία του. Είναι το έκτο κατά σειρά μουσείο που ανήκει στο Δίκτυο Θεματικών Μουσείων του Ιδρύματος, το οποίο έχει στόχο την ανάδειξη επιμέρους στοιχείων της πολιτισμικής ταυτότητας κάθε τόπου και την αναβάθμιση της ελληνικής περιφέρειας. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, αφού εντάχθηκε στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου 2000-2006, και από την Τράπεζα Πειραιώς. Ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2007 και εγκαινιάστηκε επισήμως στις 31 Μαΐου 2008 από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Κάρολο Παπούλια.

Το μουσείο, το πρώτο του είδους του στην Ελλάδα, έχει συνολική επικράνεια 4.530 τ.μ. και περιλαμβάνει σύγχρονες εγκαταστάσεις, προσβάσιμες από άτομα με αναπτηρία. Διαθέτει άνετους εκθεσιακούς χώρους, αιθουσα πολλαπλών χρήσεων για τη διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και συνέδριών, αποθήκες και κατάλληλα διαμορφωμένο περιβάλλοντα

Χ. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

χώρο. Η μελέτη του κτηρίου εκπονήθηκε από τους αρχιτέκτονες Νίκο Βενιανάκη και Ιάσονα Καβαλλίνη και η επίβλεψη έγινε από την Τεχνική Υπηρεσία του ΠΙΟΠ.

Η μόνιμη έκθεση αναπτύσσεται σε ένα επίπεδο, με εμβαδόν 750 τ.μ. Η επιμέλεια και ο συντονισμός για την υλοποίηση της έκθεσης έγιναν από τον Ανδρέα Λαπούρτα της Υπηρεσίας Μουσείων του ΠΙΟΠ. Επιστημονικός υπεύθυνος ήταν ο Αλέκος Φλωράκης, ενώ η αρχιτέκτων μουσειακών εκθέσεων Ελένη Κατσανίκα-Στεφάνου ανέλαβε τη μουσειολογική-μουσειογραφική μελέτη, καθώς και την επίβλεψη εφαρμογής. Τη γενική εποπτεία του έργου είχε η Ασπασία Λουύζη, Γενική Διευθύντρια του Ίδρυματος.

Το μάρμαρο κατέχει ιδιαίτερη θέση στην αρχιτεκτονική και την τέχνη της χώρας μας από την αρχαιότητα έως σήμερα. Στο μουσείο παρουσιάζεται η τεχνολογία του μαρμάρου, από την πρώτη ύλη μέχρι και την καλλιτεχνική επεξεργασία, με ιδιαίτερη έμφαση στην προβιομηχανική και πρωτοβιομηχανική Τήνο, το σημαντικότερο νεοελληνικό κέντρο μαρμαροτεχνίας. Η έντονη επικοινωνιακή διάθεση και το άνοιγμα προς ένα ευρύ κοινό, με τη χρήση μεθόδων και μέσων της σύγχρονης μουσειολογίας, αποτέλεσαν κύριους στόχους της έκθεσης. Θεματικές ενότητες και αντικείμενα παρουσιάζονται με τρόπο άμεσο και φυσικό, προκειμένου οι επισκέπτες να προσλάβουν γνώσεις, αλλά, επιπλέον, να βιώσουν μια εμπειρία ικανή να οδηγήσει στη συγκίνηση.

Η συγκρότηση και ο εμπλουτισμός της συλλογής του μουσείου έγιναν με κριτήρια την επιστημονική αρτιότητα και την ικανότητα να εικονογραφηθούν τα δεδομένα της οριστικής μουσειολο-

γικής μελέτης, παρά τις αντιξότητες που προέκυπταν από την ίδια τη φύση των εκθεμάτων. Για τον σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκε μακρόχρονη και εκτεταμένη έρευνα τόσο στην Τήνο όσο και στην Αθήνα, προκειμένου να εντοπιστούν, να καταγραφούν, να αξιολογηθούν και, τελικώς, να οργανωθούν σε θεματικές ενότητες ποικιλά αυθεντικά αντικείμενα. Αυτά περιήλθαν στο Ίδρυμα πρωτίστως χάρις στην ευαισθητοποίηση Τηνίων ιδιωτών, οι οποίοι τα δώρισαν, αλλά και από αγορές ή μακροχρόνια χρησιδάνεια. Στην τελευταία κατηγορία ανήκουν εκθέματα τα οποία παραχωρήθηκαν από φορείς, όπως το Υπουργείο Πολιτισμού (ΚΑ' ΕΠΚΑ), ο Δήμος Αθηναίων-Εθνικός Κήπος, το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, το Πανελλήνιο Ιερό Ίδρυμα Ευαγγελιστρίας Τήνου, η Κοινότητα Πανόρμου Τήνου και η Καθολική Αρχιεπισκοπή Νάξου-Τήνου.

Η μόνιμη έκθεση περιλαμβάνει αξιοσημείωτο αριθμό πρωτότυπων αντικειμένων: μαρμάρινα έργα (υπέρθυρα, κρήνες, οικόσημα, φουρούσια, προσκυνητάρια, γουδιά, κ.ά.), πήλινα προπλάσματα και γύψινα αντίγραφα, εργαλεία λατόμευσης και μαρμαροτεχνίας, μηχανολογικό εξοπλισμό, αρχειακό υλικό, καθώς και την πλουσιότερη συλλογή σχεδίων παλαιών μαρμαρογλυπτών που υπάρχει στην Ελλάδα. Οι προτεινόμενες αλληλένδετες αναπαραστάσεις λατομείου, εργαστηρίου μαρμαροτεχνίας και συναρμογής δεσμοποιικού θρόνου παραπέμπουν σε αληθινές εικόνες, δίνοντας στους επισκέπτες την ευκαιρία να γνωρίσουν, με τον πιο ζωντανό και βιωματικό τρόπο, παραδοσιακές τεχνικές και διαδικασίες που ακορούν την εξόρυξη, την πρώτη επεξεργασία και μεταφορά του

μαρμάρου, τη μορφοποίηση και διακόσμησή του, καθώς και την τοποθετηση μιας χαρακτηριστικής μαρμάρινης κατασκευής. Το συνοδευτικό οπτικοακουστικό υλικό, το οποίο δημιουργήθηκε ειδικά για την έκθεση, αποτυπώνει, σε ώρα εργασίας και σε φυσικούς χώρους του νησιού, ορισμένους από τους τελευταίους εναπομείναντες τηνιακούς μαστόρους, οι οποίοι κατέχουν τις παραδοσιακές μεθόδους του λατόμου και του μαρμαρογλύπτη. Ο άμεσος διάλογος εικόνας και εκθεμάτων βοηθά τους επισκέπτες να αντιληφθούν τεχνικές και διαδικασίες με τρόπο ζωντανό και εύληπτο. Έτσι, η διαδρομή από την πρώτη ύλη έως το ολοκληρωμένο προϊόν μέσω του πλέγματος εργαλειακού εξοπλισμού και τεχνικών γίνεται ευκολότερα κατανοητή, ενισχύοντας τη μουσειακή εμπειρία. Σπήλαια απαγωγή της έκθεσης, οι εικόνες από το «Οδοιπορικό στην Τήνο του μαρμάρου» καταγράφουν την έντονη παρουσία του μαρμάρου σε ολόκληρο το νησί και παρατρύνουν τους επισκέπτες σε δικές τους περιηγήσεις.

Η έκθεση εκτείνεται και στους υπαιθρίους χώρους του μουσείου. Στην πλατεία μπροστά από την είσοδο εκτίθενται ανυψωτική μηχανή μαρμάρων και βαγονέτο για τη μεταφορά σύγκων, από το λατομείο της Βαθής στον εξώστη, μπαζαρισμένο, στροφή και ράγες από το λατομείο της Πατέλας, μαζί με ολοκληρωμένα και ημικατεργασμένα μαρμάρινα έργα. Ο ιστορικός μηχανολαογικός εξοπλισμός, που παρουσιάζεται στην υπαιθρία έκθεση και ανασυνθέτει χαρακτηριστικές εικόνες από αντίστοιχους φυσικούς χώρους εργασίας, διασώθηκε, συντηρήθηκε και αποκαταστάθηκε λειτουργικά με τη φροντίδα του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς.

Άνθρωποι και εργαλεία - Όψεις της εργασίας στην προβιομηχανική κοινωνία

Η νέα μόνιμη έκθεση στο παράρτημα του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης στην οδό Πανός

ΕΛΕΝΗ ΡΟΜΑΙΟΥ-ΚΑΡΑΣΤΑΜΑΤΗ

Τον περασμένο Μάιο, με την παρουσία του Υπουργού Πολιτισμού κ. Μ. Λιάπη, άνοιξε για το κοινό ολοκληρωμένη η νέα μόνιμη έκθεση του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης «Άνθρωποι και εργαλεία - Όψεις της εργασίας στην προβιομηχανική κοινωνία», η οποία στεγάζεται στο παράρτημα του Μουσείου, στο σπίτι της οδού Πανός 22, στην Πλάκα.

Τα εκθέματα, αντικείμενα που σχετίζονται με τις παραδοσιακές τέχνες, και τα επαγγέλματα, προέρχονται από την πλούσια συλλογή της Εταιρείας Λαογραφικών Μελετών. Η Εταιρεία, με Πρόεδρο και

ψυχή την κ. Κατερίνα Παλαιολόγου, δώρισε τη συλλογή στο ΜΕΛΤ το 1988, οπότε και ξεκίνησε μια στενή συνεργασία για την προβολή και την αξιοποίησή της.

Με την ένταξη του έργου στο Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, η Διεύθυνση Αναστήλωσης του ΥΠ.ΠΟ ανέλαβε τις εργασίες για την αναστήλωση του κτηρίου και τη διαμόρφωσή του σε μουσείο. Από την πλευρά του μουσείου, η Έφη Μαντζούτσου, για την υλοποίηση της έκθεσης, συνέστησε και εργάσθηκε με ομάδα που την αποτέλεσαν ο Γιώργος Σπέης, η Αλεξάνδρα Νικηφορίδου, ο Σταμάτης Ζάννος και η Βάσω Πολυζώνη.

Η έκθεση αυτή αποτελεί για το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης το πρώτο δείγμα ενός νέου τρόπου εκθετικής αντίληψης και ερμηνείας του παραδοσιακού πολιτισμού, που συνοψίζεται στη στροφή από τη συλλογή και έκθεση των «ωραίων» αντικειμένων στην πεποίθηση «πως όλα τα αντικείμενα από τη ζωή και τον πολιτισμό είναι ωραία».

Η έκθεση αποπειράται να παρουσιάσει, με ματιά σύγχρονη, τα εργαλεία της προβιομηχανικής περιόδου, καθώς και τους ανθρώπους που τα παρήγαγαν και τα χρησιμοποίησαν, με μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση, όπως δηλώνει και ο τίτλος της έκθεσης. Επιχειρεί επίσης να παρουσιάσει όψεις της εργασίας των ανθρώπων που ζούσαν και δούλευαν με τους όρους μιας άλλης «πραγματικότητας», πολύ κοντινής αλλά και πολύ μακρινής από τη δική μας, και να ανιχνεύσει τις σχέσεις των σύγχρονων ανθρώπων με το κοινό για όλους προβιομηχανικό μας παρελθόν.

Στο επίπεδο της επικοινωνίας, και προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της, η έκθεση χρησιμοποιεί, πέρα από τις «μαρτυρίες» που παρέχουν τα ίδια τα αντικείμενα, κείμενα, φωτογραφίες, αρχειακό υλικό, αυθεντικές μαρτυρίες τεχνιτών και διαδραστικά εκθέματα, αξιοποιώντας τις δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας και των πολυμέσων, δημιουργώντας έτσι ένα πολυσύνθετο

περιβάλλον και συνθήκες για πολλαπλές αναγνώσεις και ερμηνείες από την πλευρά των επισκεπτών.

Η έκθεση αναπτύσσεται στο ισόγειο και στον όροφο του σπιτιού της οδού Πανός, συνολικής επιφάνειας περίπου 200 τ.μ. Η είσοδος γίνεται από τον όροφο του κτηρίου, όπου προβάλλεται βιντεοκλίπ, με τίτλο «Ιχνη», που μιλά για το τέλος της ζωής των εργαλείων και των προϊόντων της παραδοσιακής εργασίας, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται, για την ενημέρωση του επισκέπτη, οι βασικές ενότητες της έκθεσης.

Ο όροφος είναι αφιερωμένος στα εργαλεία. Μεταξύ άλλων αναπτύσσονται θέματα που σχετίζονται με την ποικιλία των εργαλείων σε σχέση με τις ιδιαίτερες συνθήκες του φυσικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο –και για το οποίο– δημιουργούνται, με τη συναισθηματική σχέση την οποία συχνά αναπτύσσουν οι τεχνίτες μαζί τους, την οικονομική αξία των ίδιων των εργαλείων, κ.ά.

Στο ισόγειο αναπτύσσονται θέματα που σχετίζονται με τον άνθρωπο και την εργασία του. Η σημασία της εργασίας ως παράγοντα συγκρότησης της ατομικής και συλλογικής ταυτότητας, η ανάγκη εξειδίκευσης στην παραδοσιακή εργασία, οι χώροι, οι όροι και οι συνθήκες της «συναλλαγής», καθώς και η εμπειρία της μαθητείας στα προβιομηχανικά εργαστήρια είναι «οι όψεις της εργασίας στην προβιομηχανική κοινωνία» που παρουσιάζονται στην έκθεση.

Το τέλος της προβιομηχανικής περιόδου, όπως το βίωσαν οι ίδιοι οι τεχνίτες γύρω στη δεκαετία του 1950, σηματοδοτεί και το τέλος της έκθεσης. Ο τελευταίος λόγος ανήκει στον επισκέπτη που καλείται να απαντήσει στο ερώτημα: «Εσείς έχετε κάποια σχέση με όλα αυτά;».

Με τη χορηγία του ιδρύματος «Σταύρος Νιάρχος» και του «Ιδρύματος Ιωάννου Κωστοπούλου» πλαισιώσαμε την έκθεση με πολλαπλές εφαρμογές. Επίσης, με τη συνδρομή των «Φίλων του Μουσείου»

ου» κατόρθωσαμε να ολοκληρώσουμε την έκθεση με κατάλογο και ένα μουσικό νοσταλγικό CD με τίτλο «Είναι ομόρφη η δουλειά μας». Τέλος, σε χώρο πριν την έξοδο, λειτουργεί πωλητήριο με σύγχρονες δημιουργίες εμπνευσμένες από το εκθεσιακό υλικό.

Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ

Ένα νέο βυζαντινό μουσείο ολοκληρώθηκε στη Βέροια το 2008. Η ίδρυση και η στέγασή του στους Μύλους του Μάρκου αποφασίστηκε το 1986. Από τότε πέρασαν 22 έτη. Τα χρόνια είναι πολλά, αλλά και λίγα αν σκεφτεί κανείς τα χρόνια που χρειάστηκε το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης, από το 1913 έως το 1994. Έγιναν όμως και πολλά. Η αποκατάσταση του υδρόμυλου, κτηρίου των αρχών του 20ού αιώνα, και η μετατροπή του σε μουσείο ήταν ένα μεγαλεπήβολο έργο, το οποίο βραβεύτηκε από την EUROPA NOSTRA το 2002.

Το μουσείο αποδεικνύεται αντάξιο των κτηριακών εργασιών αποκατάστασης και της βυζαντινής κληρονομιάς της Βέροιας. Σχεδιάστηκε ως περιφερειακό μουσείο που αφορά την κεντρική και δυτική Μακεδονία, σε μια πόλη που είχε την τύχη να διαφυλάξει πολλά μνημεία της βυζαντινής εποχής και πολλά δείγματα της μεταβυζαντινής παράδοσης, όπως διαμορφώθηκε σ' αυτή την περιοχή.

Το κτήριο διαθέτει τρεις ορόφους. Ο κάθε ορόφος είναι αφιερωμένος σε μια θεματική ενότητα. Στον πρώτο ορόφο παρουσιάζεται η «Βέροια, μια περιφέρεια της βυζαντινής αυτοκρατορίας». Η πόλη τοποθετείται στον χώρο και ανιχνεύεται ο ρόλος που διαδραμάτισε στη βυζαντινή περίοδο. Ποιοι ήταν οι καλλιτεχνικοί της δεσμοί με την πρωτεύουσα, την Κωνσταντινούπολη, και τις άλλες γειτονικές της πόλεις, τη Θεσσαλονίκη, την Καστοριά; Ποιοι ήταν οι κοινοί θεσμοί και οι τεχνικές, στο νόμισμα, στην κεραμεική, στην τέχνη του ψηφιδωτού, και ποιος ο ρόλος του καλλιτέχνη στη βυζαντινή αυτοκρατορία; Πρόκειται για ερωτήματα που προσεγγίζονται στην έκθεση. Διερευνάται επίσης το πώς διαμορφώθηκε η τέχνη στη Βέροια μετά το Βυζάντιο.

Στον δεύτερο ορόφο παρουσιάζεται «ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος στην πόλη της Βέροιας». Η οργάνωση της πόλης στη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου, οι λειτουργίες της ως διοικητικού, εκκλησιαστικού και εμπορικού κέντρου, αλλά και η ζωή και ο θάνατος στην πόλη αναδεικνύονται στην έκθεση. Ιδιαίτερο χώρο καταλαμβάνει η παρουσίαση του σπιτιού στην παλαιοχριστιανική, βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο.

Ο τρίτος ορόφος είναι αφιερωμένος στη «λατρεία», μια χαρακτηριστική έκφραση του βυζαντινού κόσμου. Τα μέρη του ναού, γλυπτά, τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, οι εικόνες και η λατρεία

των αγίων, και ιδιαίτερα των τοπικών, μιλούν για τη βυζαντινή τέχνη της Βέροιας.

Το μουσείο βρίσκεται στη βάση του ελληνιστικού και βυζαντινού τείχους της πόλης. Μια ψηφιακή εφαρμογή μέσα στο μουσείο παραπέμπει στα βυζαντινά επισκέψιμα μνημεία και στο ιστορικό κέντρο της πόλης που ξεκινά μπροστά από το μουσείο. Το κτήριο του μουσείου διαθέτει επίσης χώρους για εκπαιδευτικά προγράμματα και μικρές εκδηλώσεις, τους οποίους ήδη χρησιμοποιούν οι «Φίλοι του Μουσείου».

Το μουσείο απευθύνεται τόσο στην τοπική κοινωνία όσο και στους επισκέπτες της πόλης, οι οποίοι πληθαίνουν τα τελευταία χρόνια. Έχει εκδοθεί ο οδηγός της έκθεσης από την 11η ΕΒΑ, με επιμελητές τον διευθυντή της Εφορείας Α. Πέτκο και τη Φ. Καραγιάννη, οι οποίοι υπήρξαν και οι βασικοί συντελεστές της υλοποίησης του μουσειολογικού προγράμματος. Η αρχιτέκτων Πάτρα Θεολογίδης ανέλαβε τόσο τη μελέτη αποκατάστασης του κτηρίου όσο και τη μουσειογραφική.

Πρόκειται για ένα νέο βυζαντινό μουσείο που ακολουθεί τη νεοαποκτηθείσα παράδοση των βυζαντινών μουσείων της χώρας, μια παράδοση που άρχισε το 1985 με την έκθεση στον Λευκό Πύργο της Θεσσαλονίκης. Τα αντικείμενα εκτίθενται μέσα στο περιβάλλον της εποχής τους και αναδεικνύεται, όσο είναι δυνατόν, η χρήση και η λειτουργία τους στην κοινωνία του παρελθόντος.

«άλλη» διάσταση, που στις μέρες μας δεν νοείται έξω από διαπολιτισμικά και οικουμενικά σχήματα.

Όσον αφορά στην πολιτική από την οποία διέπονται οι δραστηριότητες του μουσείου, υπαγόρευτηκε από τους στόχους και τις ανάγκες που ένα Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, το οποίο ιδρύθηκε με μεγάλη καθυστέρηση στο τέλος του 20ού αιώνα, οφείλει να καλύψει. Έτσι στον πυρήνα των δραστηριοτήτων του έχουν τεθεί:

- (α) Η ίση αντιμετώπιση των έργων τέχνης και του κοινού.
- (β) Η προώθηση της σύγχρονης ελληνικής τέχνης πέρα από τα εθνικά σύνορα, δίνοντάς της μια διεθνή προοπτική.
- (γ) Η διασταύρωση των πολιτισμών ως μια καλλιτεχνική συνθήκη την εποχή της παγκοσμιοποίησης της καλλιτεχνικής δημιουργίας, της πρόσληψης και της στρατηγικής των μουσείων.

Για τη συγκρότηση των μόνιμων συλλογών εφαρμόζουμε μια πολιτική αγοράς και αποδοχής δωρεών έργων τέχνης σε δύο άξονες: έναν συγχρονικό, που ξεκινάει από τη δεκαετία του 1990 κι έπειτα, και έναν ιστορικό, που φτάνει ώς τις αρχές του β' μισού του 20ού αιώνα. Με βάση μια σύγχρονη ερμηνευτική προσέγγιση της πρόσφατης ελληνικής και διεθνούς σύγχρονης τέχνης, συγκροτούνται συλλογές: ζωγραφικής και τρισδιάστατων έργων, φωτογραφίας και νέων μέσων, πειραματικής αρχιτεκτονικής και βιομηχανικού σχεδίου. Μέχρι σήμερα έχουν συγκροτηθεί συλλογές επιλεκτικού και όχι εγκυκλοπαιδικού χαρακτήρα, που αναδεικνύουν πρωτοποριακές τάσεις και κριτικές αναζητήσεις του καλλιτεχνικού παρόντος αλλά και του ιστορικού βάθους. Μεταξύ των καλλιτεχνών, που έργα τους συμπεριλαμβάνονται στη συλλογή του ΕΜΣΤ, είναι οι: Carl Andre, Pedro Cabrita Reis, Λουκάς Σαμαράς, Στήβεν Αντωνάκος, Ilya Kabakov, Γιάννης Κουνέλλης, Βλάσης Κανιάρης, Niko Κεσσανλής, Bill Viola, Mona Hatoum, Wolfgang Laib, Katharina Fritsch, Miroslaw Balka, Kendell Geers, Shirin Neshat, Gary Hill, Kimsooja, Γιώργος Χατζημιχάλης, Nan Goldin, Allan Sekula, Walid Ra'ad και Atlas Group, Emily Jacir, Thomas Struth, Kutlug Ataman, Gillian Wearing, Ann-Sofi Siden, Κώστας Τσόκλης, Νίκος Ναυρίδης, Joel Sanders, LTL Group, Ανδρέας Αγγελιδάκης, κ.ά. Επίσης έχει συγκεντρωθεί ένας σημαντικός αριθμός μονοκάναλων βίντεο, έργων μερικών από τους πιο σημαντικούς βίντεοκαλλιτέχνες, όπως οι Nam June Paik, Bruce Nauman, Bill Viola, Gary Hill, Tony Oursler, Robert Wilson, Vito Acconci, Marina Abramović και Ulay, Chris Burden, Dan Graham, Rebecca Horn, Lynda Benglis, Dara Birnbaum, Martha Rosler, Carolee Schneemann, Mona Hatoum, Sophie Calle, Sadie Benning, κ.ά.

Στο πλαίσιο της εκθεσιακής πολιτικής του ΕΜΣΤ παρουσιάζονται σειρές περιοδικών εκθέσεων με διερευνητικό

Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

ANNA KAFETΣΗ

Το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2000. Η ίδρυσή του ήρθε να καλύψει ένα τεράστιο κενό που άφησε η επί δεκαετίες έλλειψη ενός ανάλογου θεσμού για τη σύγχρονη διεθνή τέχνη στην Αθήνα. Από τον Ιούνιο του 2000 το ΕΜΣΤ οργανώνει και αναπτύσσει τις διοικητικές και επιστημονικές του υποδομές συγκροτεί από μηδενική βάση τις μόνιμες συλλογές του και παρουσιάζει μια έντονη εκθεσιακή δραστηριότητα, αρχικά σε έναν προσωρινά διαμορφωμένο χώρο στο ισόγειο του επί πολλά έτη εγκαταλελειμμένου πρώην εργοστασίου Φίξ και στη συνέχεια, από το 2003 έως τον Μάρτιο του 2008, στη νέα πτέρυγα του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών. Από τον Οκτώβριο του 2008 και για τα επόμενα δύο χρόνια, μέχρις ότου ολοκληρωθούν οι εργασίες για την ανακατασκευή του Φίξ, οι εκθέσεις του ΕΜΣΤ πραγματοποιούνται στο κτήριο του Ωδείου Αθηνών. Μέσα από τις εκθέσεις και τις συλλογές επιδιώκουμε να προσφέρουμε σε όλους τους επισκέπτες του μουσείου, το οποίο παραμένει ένας κατεξοχήν δημοκρατικός θεσμός, την

και κριτικό χαρακτήρα γύρω από τα θέματα, τους προβληματισμούς και τις αναζητήσεις της σύγχρονης διεθνούς τέχνης, μεμονωμένα έργα με παραγγελία του μουσείου, μονογραφικές αναδρομές στο μέσον της καριέρας σύγχρονων καλλιτεχνών και ιστορικές αναδρομικές, στους τομείς ζωγραφικής, εγκαταστάσεων, φωτογραφίας, βίντεο, νέων μέσων και «πειραματικής» αρχιτεκτονικής. Μέχρις ότου ολοκληρωθεί το κτήριο του μουσείου και ανοίξει τις πόρτες του στο κοινό, οι υπό κατάρτιση μόνιμες συλλογές (ιστορικές και σύγχρονες) παρουσιάζονται σε περιοδικές εκθέσεις με επιλογές θεματικών και εννοιολογικών πυρήνων ή καλλιτεχνικών τάσεων.

Με την πεποιθηση ότι η εκπαιδευτική λειτουργία, ως αισθητική εμπειρία περισσότερο παρά ως συστηματική παροχή γνώσης, αποτελεί έναν από τους βασικούς σκοπούς του μουσείου, σχεδιάζουμε και εφαρμόζουμε μια ανοιχτή, δημοκρατική και σύγχρονη εκπαιδευτική πολιτική λαμβάνοντας υπόψη τις

διαφορετικές κατηγορίες κοινού. Η εκπαιδευτική λειτουργία του ΕΜΣΤ επιτυγχάνεται καταρχήν μέσω του εκθεσιακού προγραμματισμού, μέσα από τις εκπαιδευτικές δράσεις και τα εκπαιδευτικά προγράμματα του μουσείου αλλά και μέσα από το συνολικό επιστημονικό και καλλιτεχνικό προγραμματισμό στους τομείς των συλλογών, της έρευνας, των εκδόσεων και της επικοινωνίας. Στόχος μας είναι να συμβάλουμε στην ανακάλυψη, την απόλαυση, την εξοικείωση και την κριτική πρόσληψη της σύγχρονης τέχνης από το κοινό.

Τέλος, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας» και ως μέρος της ερευνητικής πολιτικής του ΕΜΣΤ, έχει ολοκληρωθεί το έργο ψηφιοποίησης των συλλογών και των αρχείων καλλιτεχνών. Στη συνέχεια στόχος μας είναι η λειτουργία ενός ψηφιακού κέντρου για τη σύγχρονη τέχνη, το οποίο θα συμβάλει στην πληροφόρηση του κοινού, στην υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας και, κυρίως, στη διάδοση της σύγχρονης ελληνικής τέχνης.

Εκθέσεις

Περιοδική έκθεση «Νόστοι»

ΤΖΕΝΗ ΛΑΜΠΑΝΗ

Στο Νέο Μουσείο της Ακρόπολης, στην αίθουσα περιοδικών εκθέσεων, παρουσιάστηκε, από τις 24 Σεπτεμβρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2008, η έκθεση «Νόστοι». Ήταν μια έκθεση με θέμα ασυνήθιστο για τα ελληνικά πολιτιστικά δρώμενα, γιατί δεν αποκαπούσε στην παρουσίαση άφεων του πολιτισμού παλιότερων εποχών μέσα από επιλεγμένα υλικά τεκμήρια. Ξεκόπι είχε να προβάλει, μέσα από επιλεγμένα έργα – προγραμματικά αριστουργήματα – την τελεσφόρηση των πολυχρονών και συστηματικών προσποθειών δύο χωρών, της Ελλάδος και της Ιταλίας, για τον επαναπατρισμό έργων της πολιτιστικής τους κληρονομίας που είχαν διακινηθεί παράνομα από διεθνή κυκλώματα αρχαιοκαπηλίας.

Ανάμεσα στα 84 έκθεμα των «Νόστων» ξεχώριζαν, για την εξαιρετική καλλιτεχνική τους ποιότητα, αγγεία αττικών εργαστηρίων, απούλικα αγγεία, αποτήματα πομπηιανών τοιχογραφιών και το χρυσό στεφανι μακεδονικού εργαστηρίου που είχε τοποθετηθεί σε τάφο ως νεκρικό δώρο. Άξιες επίσης να αναφερθεί ότι στην έκθεση παρουσιάστηκε και ο περίφημος κρατήρας του Ευφρατίου (περ. 515-510 π.Χ.), με την απεικόνιση της μεταφοράς του νεκρού Σαρπηδόνα από τον Ύπνο και τον Θάνατο. Το έργο αυτό,

που αγοράστηκε από το Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης στην υψηλότερη τιμή που έχει ποτέ διατεθεί για την αγορά αρχαίου αγγείου – 1.000.000 δολάρια –, αποδείχθηκε ότι ήταν προίον λαθρανασκαφής στην Καίρεα της Ιταλίας και, τελικά, επεστράφη διά της νομικής οδού στη χώρα προέλευσής του.

Στην έκθεση λειτουργούσε καθημερινά εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Άνεξάρτητα από το πρόγραμμα αυτό, με τη βοήθεια ενσύνοπτου εικονογραφημένου εντύπου που διανεμόταν δωρεάν, οι μικροί επισκέπτες των «Νόστων» μπορούσαν να αναγνωρίσουν τους θεούς του Ολύμπου στα αγγεία της έκθεσης και στην ανατολική ζωφόρο του Παρθενώνα. Καλαίσθητος κατάλογος, σε ελληνική και αγγλική γλώσσα, συνόδευε την έκθεση.

Η έκθεση «Νόστοι» διοργανώθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς – Διεύθυνση Μουσείων Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού σε συνεργασία με το ιταλικό Υπουργείο Πολιτισμού. Το εγκαίνιά της πλαισίωσαν την επίσημη επίσκεψη του Προέδρου της Ιταλικής Δημοκρατίας κ. Giorgio Napolitano στην Αθήνα.

Περιβάλλον και Πολιτισμός

Το Δέντρο της Ζωής Ένας νέος θεσμός του Υπουργείου Πολιτισμού

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΕΛΕΗ

Το καλοκαίρι του 2007 συνδέθηκε, δυστυχώς, στη μνήμη μας με τις πυρκαϊές που προξένησαν εκτεταμένες καταστροφές και άφησαν πίσω τους, παντού στη χώρα, τη θλιβερή εικόνα των καμένων δέντρων. Στον απόγοι αυτών των γεγονότων, η Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού ανέλαβε την πρωτοβουλία διοργάνωσης μιας πανελλήνιας εκστρατείας με τίτλο «Περιβάλλον και Πολιτισμός». Η πρωτοβουλία αυτή επιδίωξε να προβάλει τον κοινωνικό ρόλο των φορέων του πολιτισμού, να αναδείξει τους άρρηκτους και αμφιδρομούς δεσμούς του πολιτισμού με το περιβάλλον και να ευαισθητοποιήσει το κοινό σε ζητήματα προστασίας τους.

Η εκστρατεία υλοποιήθηκε κατά το τριήμερο από 9 έως 11 Μαΐου 2008. Για τη χρονιά αυτή ο θεματικός άξονας ορίστηκε ως «Το Δέντρο της Ζωής σε τέσσερις εποχές». Στο επίκεντρο βρέθηκαν, επομένως, το δέντρο και οι ποικίλοι συμβολισμοί που του αποδόθηκαν διαχρονικά σε τέσσερις ιστορικές περιόδους: στην αρχαιότητα, στον βυζαντινό κόσμο, στον νεώτερο ελληνισμό και στη σύγχρονη εποχή.

Συμμετοχή στην πανελλήνια εκστρατεία δήλωσαν 45 Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και 43 πολιτιστικοί φορείς (μουσεία, λαογραφικά ιδρύματα, πολιτιστικοί ομίλοι, πινακοθήκες). Πολλοί μάλιστα από τους συμμετέχοντες σχεδίασαν εκδηλώσεις σε περισσότερους από έναν χώρους, με αποτέλεσμα να προγραμματιστούν 70 εκδηλώσεις σε μουσεία και 47 σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία.

Έτοι, κατά το ανοιξιάτικο τριήμερο του εορτασμού, σε όλη την επικράτεια, οι διοργανωτές των εκδηλώσεων και το κοινό αναζήτησαν στις συλλογές των μουσείων, στους αρχαιολογικούς χώρους, ή ακόμα και στις πλατείες των πόλεων, το δέντρο σε ποικίλες εκδοχές: δέντρα ιστορικής σημασίας, δέντρα ζωγραφισμένα, σμιλεμένα και κεντημένα, δέντρα με πλούσιους καρπούς και όμορφα άνθη. Μίλησαν για τους μύθους, τις λατρείες και τα ιστορικά γεγονότα που συνδέθηκαν

Βασιλική Αλεξοπούλου. Αρχαιολογικός χώρος Ακροπόλεως Αθηνών.

με τα δέντρα. Είδαν τα μνημεία ανεξάρτητα από το φυσικό τους περιβάλλον και διερεύνησαν την αμοιβαία τους σχέση. Η κάθε συμμετοχή συνέβαλε ώστε να αναδειχθεί, τελικά, το δέντρο ως πολύτιμο και οικείο στοιχείο του περιβάλλοντος, ως έκφραση της βλάστησης και της αένας αναγέννησης, ως σύμβολο ιερό με μαγικές ιδιότητες, αλλά και ως κομμάτι της φύσης σε κίνδυνο.

Το κοινό είχε τη δυνατότητα να συμμετάσχει σε μια σειρά από εκδηλώσεις, όπως θεματικές περιηγήσεις, περιοδικές εκθέσεις, ομιλίες, μουσικές εκδηλώσεις, προγράμματα για ΆμεΑ και καλλιτεχνικά εργαστήρια. Δημιουργήθηκαν, επίσης, πολυάριθμα εκπαιδευτικά προγράμματα, κάποια από τα οποία λειτουργούν πλέον ως μόνιμα προγράμματα των φορέων.

Επιχειρώντας μια πρώτη αποτίμηση της πανελλήνιας εκστρατείας «Περιβάλλον και Πολιτισμός», θα μπορούσαμε να επισημάνουμε τρία σημεία που υπογραμμίζουν την αξία και τη σημασία της. Μια πρώτη ιδιαίτερα θετική διάσταση της εκστρατείας υπήρξε η δημιουργία ενημερωτικού υλικού από τους ίδιους τους φορείς σχετικά με τα αντικείμενα, τα μνημεία ή τους χώρους που είχαν επιλέξει για τη συμμετοχή τους. Το υλικό αυτό διανεμήθηκε στους επισκέπτες μαζί με το έντυπο της εκστρατείας που σχεδίασε η Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Με τον τρόπο αυτό η πανελλήνια εκστρατεία εμπλουτίστηκε με στοιχεία της τοπικής ιστορίας.

Από τον απολογισμό της εκστρατείας και τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης που συμπλήρωσαν οι συμμετέχοντες φορείς προκύπτει ότι η ανταπόκριση του κοινού υπήρξε θετική. Τις

ημέρες των εκδηλώσεων καταμετρήθηκαν περισσότεροι από 18.000 επισκέπτες, οι οποίοι περιηγήθηκαν τους χώρους και τα μουσεία, αλλά και είχαν, παράλληλα, την ευκαιρία να σημειώσουν στα απαντητικά δελτάρια που τους διανεμήθηκαν, είτε με λόγια είτε με ζωγραφιές, τις δικές τους σκέψεις, τους φόβους, τα όνειρα και τις ευχές τους. Πρόκειται για τη δεύτερη σημαντική διάσταση της εκστρατείας: οι εκδηλώσεις άνοιξαν έναν δίσιυλο επικοινωνίας με το κοινό και τα 4.000 απαντητικά δελτάρια που συγκεντρώθηκαν αποδεικνύουν τη σημασία αυτού του διαλόγου.

Ωστόσο, η ειδοποίηση διαφορά ανάμεσα στον θεσμό «Περιβάλλον και Πολιτισμός» και σε προγενέστερες συναφείς δράσεις έγκειται στο ότι ο νέος αυτός θεσμός αποτελεί μια εθνική εκστρατεία που διοργανώνεται με πρωταρχία του Υπουργείου Πολιτισμού και δεν είναι απλώς μια συμμετοχή σε παγκόσμιες ή ευρωπαϊκές δράσεις. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι το Υπουργείο, με τον τρόπο αυτό, κινητοποιήθηκε για ένα θέμα που απασχολεί έντονα την κοινωνία σήμερα, δηλαδή τους κινδύνους που απειλούν το περιβάλλον, ορίζοντας τη δική του παράμετρο που αφορά την προστασία των μνημείων. Η εκστρατεία πέτυχε να προβάλει μια ενιαία εικόνα των Υπηρεσιών του Υπουργείου και των φορέων πολιτισμού και να αναδείξει έργα που δεν είχαν αξιοποιηθεί στο παρελθόν, όχι μόνο σε μουσεία αλλά και σε πολλούς αρχαιολογικούς χώρους.

Οι εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν κάλυψαν το θέμα από πολλές πλευρές και διερεύνησαν τις ποικίλες διαστάσεις του. Η συγκέντρωση του υλικού από όλους τους συμμετέχοντες και η ολοκλήρωση της επεξεργασίας του βρίσκεται σε εξέλιξη. Στον ιστότοπο του Υπουργείου Πολιτισμού (www.yppro.gr) έχει αναρτηθεί μια πρώτη επιλογή από τα απαντητικά δελτάρια που απέστειλαν οι επισκέπτες. Δρομολογείται, επίσης, η έκδοση ενός λευκώματος με τις συμμετοχές των φορέων στην πανελλήνια αυτή εκστρατεία, ώστε να αναδειχθεί και να αξιοποιηθεί ένα υλικό που παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον.

Οι στόχοι και τα αποτελέσματα της εκστρατείας παρουσιάστηκαν στο Ζάππειο από 16 έως 19 Οκτωβρίου 2008 στο πλαίσιο της 2ης Έκθεσης «Μαθητικός Τουρισμός-Περιβάλλον και Παιδεία». Στο περίπτερο του Υπουργείου Πολιτισμού, μαθητές και εκπαιδευτικοί είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν για τη σχετική δράση, να παρακολουθήσουν προβολή ενημερωτικού βίντεο και να λάβουν μέρος σε εκπαιδευτικά προγράμματα.

Ο φετινός εορτασμός για «Το Δέντρο της Ζωής» δημιούργησε μια δυναμική. Τα επόμενα χρόνια αναμένεται η γόνιμη δραστηριοποίηση ακόμα περισσότερων φορέων πολιτισμού και ευρύτερου κοινού, έτσι ώστε η προσπάθεια να αποδώσει καρπούς.

Νέες

Εκδόσεις

Η ιστορία του νομίσματος

ΓΙΟΡΚΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Η τελευταία έκδοση του Νομισματικού Μουσείου, «Η ιστορία του νομίσματος», αποτελεί συλλογικό έργο του επιστημονικού προσωπικού του μουσείου. Είναι ο νέος μικρός και εύχρηστος κατάλογος της μόνιμης έκθεσης του Νομισματικού Μουσείου στους δύο ορόφους του Ιλίου Μελάθρου.

Αναπτύσσονται όλες οι θεματικές ενότητες της μόνιμης έκθεσης που ξεκινά από τον αρχαίο ελληνικό κόσμο και φτάνει μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Η ιστορία του νομίσματος στον αρχαίο ελληνικό κόσμο παρουσιάζεται από την προκερματική εποχή μέχρι τη γένεση του νομίσματος στα τέλη του 7ου αιώνα π.Χ. και από τα πρώτα νομίσματα των ελληνικών πόλεων, των βασιλέων, των συμμαχιών και των Κοινών έως τα διεθνή και ισχυρά νομίσματα. Το νόμισμα στον ρωμαϊκό, τον βυζαντινό και τον δυτικό κόσμο, καθώς και στον ανατολικό μεσαιωνικό κόσμο έως τη νεώτερη και σύγχρονη εποχή τεκμηριώνεται διαχρονικά μέσα από τις ενότητες της νομισματικής κυκλοφορίας, της νομισματικής παραγωγής και του ελέγχου της, της αγοραστικής αξίας του νομίσματος, της ιδεολογίας και του συμβολισμού των παραστάσεων και των επιγραφών των νομισμάτων. Το νόμισμα στο νέο ελληνικό κράτος αποτελεί μια ιδιαίτερη ενότητα: από τους αργυρούς και χάρτινους φοίνικες του Καποδιστρίου στη δραχμή του 19ου και του 20ού αιώνα, μέχρι το 2002 με την προσχώρηση της Ελλάδος στη ζώνη του ευρώ. Η διαπραγμάτευση των οικονομικών φαινομένων, των διεθνών-ισχυρών νομισμάτων και η προσφορά μετάλλου αποτελούν την ενότητα «Χρήμα και κοινωνία». Τέλος, ο κόσμος των μεταλλίων καλύπτει τις εξής ενότητες: οι ρίζες του μεταλλίου στον αρχαίο και τον βυζαντινό κόσμο, η γένεσή του στην Αναγέννηση, η πλούσια εικονογραφία του, και τα αγωνιστικά μετάλλια.

Παρουσιάζεται επίσης το ιστορικό της δημιουργίας της συλλογής του Νομισματικού Μουσείου, η οποία αριθμεί σήμερα περισσότερα από 500.000 νομίσματα, μετάλλια και άλλα αντικείμενα, όπως μολυβδόβουλα, σταθμία, οβελούς και τάλαντα. Η εθνική συλλογή του μουσείου, μία

από τις πλουσιότερες στον κόσμο, συγκροτήθηκε από δωρεές, παραδόσεις και ανασκαφικά ευρήματα. Θέματα του καταλόγου αποτελούν, τέλος, η ιστορία του Νομισματικού Μουσείου και του Ιλίου Μελάθρου, από τα ωραιότερα νεοκλασικά κτήρια της Αθήνας.

Το βιβλίο «Η ιστορία του νομίσματος» (Υπουργείο Πολιτισμού-Νομισματικό Μουσείο, Αθήνα 2008, σ. 132, εικ. 334), κυκλοφορεί στα ελληνικά και αγγλικά και η έκδοσή του πραγματοποιήθηκε με χορηγία του Ιδρύματος «Σταύρος Νιάρχος». Τον γενικό συντονισμό είχε η Δέσποινα Ευγενίδη και την επιστημονική επιμέλεια η Εύα Αποστόλου και η Γιώρκα Νικολάου.

Οικείες ιστορίες: Διαχρονικές αφηγήσεις οικιστικής αρχιτεκτονικής και οικογενειακού βίου

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ

Υπουργείο Πολιτισμού - Διεύθυνση Μουσείων, Έκθεσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Αθήνα 2008, σ. 127

Γενική επιμέλεια: Παρή Καλαμαρά

Σχεδιασμός περιεχομένου/Συντονισμός: Σοφία Αηδόνη

Συγγραφείς: Σ. Αθανασοπούλου, Μ. Μούλιου, Ν. Μπαλάσκα, Ε. Παφίλη, Ε. Οικονόμου, Τζ. Αλμπάνη, Ε. Γλύτση, Σ. Χούλια-Καπελώνη, Α. Μητροπούλου, Μ. Γρηγοροτσιώλη, Κ. Τσέρτου, Ε. Δούμα

Η τελευταία έκδοση της Διεύθυνσης Μουσείων, Έκθεσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων είναι σχεδιασμένη και γραμμένη με φρεσκάδα, χιούμορ, σφαιρικότητα προσεγγίσεων και επιστημονικό τρόπο. Πραγματεύεται ένα πολύ οικείο θέμα, την κατοικία, διαχρονικά, στον ελληνικό χώρο. Εξετάζει κατ' αρχάς το κτήριο: πώς γινόταν η επιλογή του χώρου, ποιος ήταν ο σχεδιασμός και τα οικοδομικά υλικά, ποιοι οι τεχνίτες και πώς εντασσόταν στο γενικότερο σύνολο. Διερευνά και τη λειτουργία του: ποιες ήταν οι ανάγκες που κάλυπτε, πώς ήταν η ζωή μέσα σ' αυτό, ποιες οι ασχολίες κάτω από τη στέγη του, ποιος ο βασικός εξοπλισμός, πώς λειτουργούσαν οι άνδρες και πώς οι γυναίκες, και πώς εξασφαλίζοταν η ασφάλεια του και η νομική προστασία της ιδιοκτησίας. Είναι θέματα που προσεγγίζονται με αμεσότητα και ζωντάνια με βάση τις τελευταίες επιστημονικές αναζητήσεις.

Η παρουσίαση ξεκινάει από τα σπήλαια και τους λιμναίους οικισμούς. Στη συνέχεια εξετάζονται τα μινωικά και μυκηναϊκά

ανάκτορα, τα σπίτια της αρχαίας ελληνικής πόλης, τα βυζαντινά σπίτια μέσα στις πόλεις-κάστρα, καθώς και τα αρχοντικά της οιθωμανικής περιόδου. Η παρουσίαση είναι χρονολογική αλλά και θεματική συγχρόνως. Η έκδοση είναι ιδιαίτερα επιμελημένη και καλαίσθητη. Το εικονογραφικό υλικό που συνοδεύει τα κείμενα φωτίζει τις απόψεις των συγγραφέων. Πρόκειται για συλλογικό έργο που μαρτυρεί τις ανησυχίες της νεώτερης γενιάς των αρχαιολόγων της Διεύθυνσης. Η Παρή Καλαμαρά και η Σοφία Αηδόνη έχουν δώσει και παλιότερα δείγματα τέτοιων εκδόσεων.

Το ΥΠ.ΠΟ, με την έκδοση αυτή, συνεχίζει την παράδοση των επετειακών εκδόσεων που πραγματεύονται θέματα των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Είχαν προηγηθεί, το 1997, τα «Ταξίδια στις βυζαντινές θάλασσες», και το 2000 το «Περί υδάτων». Είναι ιδιαίτερα χρήσιμο, μαζί με τις εκδηλώσεις για το ευρύ κοινό που επισκέπτεται τα μνημεία τις ημέρες εκείνες, να αποτυπώνεται και η ερμηνεία του κάθε θέματος σε μια επετειακή έκδοση, πρωτοβουλία που ελπίζουμε ότι θα συνεχιστεί.

ILISSIA Περιοδική έκδοση για θέματα Μουσείων

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΕΥΓΕΝΙΔΟΥ

Υπουργείο Πολιτισμού - Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο

Εκδότης: Δ. Κωνστάντιος

Συντακτική Επιτροπή: Στ. Γκότσης, Λ. Κατσανίκα-Στεφάνου, Δ. Κωνστάντιος, Ν. Κωνστάντιος, Α. Λαζαρίδου, Ε. Χαλκιά

Το πρώτο τεύχος του περιοδικού ILISSIA κυκλοφόρησε το φθινόπωρο του 2007, το δεύτερο την άνοιξη του 2008 και το τρίτο έτοιμάζεται. Φαίνεται ότι μπορούμε πια να χαιρετίσουμε ένα νέο περιοδικό που έρχεται να καλύψει ένα μεγάλο κενό των μουσείων και της μουσειακής παιδείας στον ελληνικό χώρο. Ένα παλιό μεγάλο μουσείο, όπως το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, κατάφερε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα να διανύσει μεγάλη απόσταση ώστε να φθάσει να μεταμορφωθεί σε σύγχρονο μεγάλο μουσείο και να συμμετέχει στην πολιτιστική ζωή της χώρας. Απότελεσμα αυτής της πορείας είναι και η περιοδική έκδοση ILISSIA. Παρουσιάζει τα νέα και τις κατευθύνσεις του μουσείου, δίνει χώρο για θέσεις και απόψεις, προσεγγίζει νέα από τον κόσμο των μουσείων, σχολιάζει την επικαιρότητα, τα νέα βιβλία και συνέδρια.

Το πρώτο τεύχος ήταν αφιερωμένο στο νέο προφίλ του μουσείου αλλά και στη μουσειογραφική μελέτη της νέας έκθεσης στη μια πτέρυγα του νέου κτηρίου. Παρουσιάζεται επίσης η επανέκθεση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου στο Leiden.

Το δεύτερο τεύχος είναι αφιερωμένο στην κινητικότητα των μουσειακών συλλογών, ένα θέμα που απασχολεί τη διεθνή κοινότητα των μουσείων. Παρουσιάζονται τάσεις, κανόνες και πρακτικές που ακολουθούνται κάθε φορά ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στον κόσμο των μουσείων. Οι μουσειακές αποθήκες, η αρχιτεκτονική και η μουσειολογία είναι μερικά ακόμα θέματα που παρουσιάζονται στο τεύχος, θέματα που απασχολούν ιδιαίτερα τους επαγγελματίες των μουσείων στην Ελλάδα αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η επικαιρότητα των θεμάτων και η δημοσίευση εμπειριών, τάσεων και μικρών ερευνών καθιστούν το περιοδικό ιδιαίτερα χρήσιμο στους ειδικούς, αλλά δίνουν και σε άλλους ενδιαφέρομενους τη δυνατότητα να προσεγγίσουν τα θέματα αυτά. Η σύγχρονη αισθητική του περιοδικού και η πολύ καλή επιμέλεια συμβαδίζουν με τις τάσεις και το πνεύμα που εκφράζει.

Βιβλία Μουσειολογίας (από το 2005 έως σήμερα)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΟΥΝΙΑ

Ο αριθμός των βιβλίων μουσειολογίας που εκδίδονται και στα ελληνικά αυξάνεται διαρκώς. Τα τελευταία τρία χρόνια έχουν δει το φως αρκετές νέες εκδόσεις που παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον και θέτουν τις βάσεις για την επέκταση των συζητήσεων περί μουσειολογίας στην Ελλάδα:

- Το 2005 κυκλοφόρησε το βιβλίο της Ε. Αντζουλάτου-Ρετσίλα, με τίτλο «Πολιτιστικά και μουσειολογικά σύμμεικτα», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005. Πρόκειται για μια συλλογή από άρθρα και ανακοινώσεις της συγγραφέως, τα οποία έχουν δημοσιευτεί σε πρακτικά συνεδρίων ή δυσεύρετα περιοδικά.

- Το 2005 εκδόθηκαν επίσης δύο βιβλία σχετικά με τη μουσειοπαίδαγωγική: το συλλογικό έργο «Μουσειοπαίδαγωγική και εκπαίδευση στις φυσικές επιστήμες - Θεωρία και πράξη», Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2005 (επιμελητές έκδοσης Π. Κοκκοτάς και Κ. Πλακίτση), καθώς και το βιβλίο του Δημήτρη Κολιόπουλου, «Η διδακτική προσέγγιση του μουσείου φυσικών επιστημών», Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2005. Με επίκεντρο τις φυσικές επιστήμες και τα δύο αυτά βιβλία εξετάζουν σημαντικά ζητήματα της μουσειακής αγωγής.

- Το 2006 εκδόθηκαν δύο σημαντικά βιβλία που εστιάζουν στην ιστορία και τη θεωρία των μουσείων. Το ένα είναι η μετάφραση

του κλασικού εγχειρίδιου της E. Hooper-Greenhill, *Museums and the Shaping of Knowledge* (Routledge, 1992), το οποίο εκδόθηκε στα ελληνικά με τίτλο «Το Μουσείο και οι πρόδρομοι του» (μετάφραση Ανδρέας Παππάς, ΠΙΟΠ, Αθήνα, 2006). Το δεύτερο, το βιβλίο της A. Χαυρμουζιάδη με τίτλο «Το Ελληνικό Αρχαιολογικό Μουσείο: Ο εκθέτης, το έκθεμα, ο επισκέπτης», Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2006, εκφράζει ιστορικούς, αλλά και θεωρητικούς προβληματισμούς για τον ρόλο του αρχαιολογικού μουσείου στην Ελλάδα. Εμβριθές, αναλυτικό και καλογραμμένο, αποτελεί μια ακόμη σημαντική προσθήκη για τη βιβλιοθήκη μας.

- Το 2006 εκδόθηκε επίσης ένα σημαντικό βιβλίο για τη μουσειοπαίδαγωγική, γραμμένο από την Γ. Κακούρου-Χρόνη, που φέρει τον τίτλο «Μουσείο-Σχολείο: Αντικριστές πόρτες στη γνώση», Εκδόσεις Πατάκη.

- Το Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Μουσειολογίας (ΑΠΘ και Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας) πραγματοποίησε τρεις πολύ σημαντικές εκδόσεις στα τέλη του 2007 και στις αρχές του 2008. Η πρώτη είναι το εξαιρετικά ενδιαφέρον δοκίμιο του καθηγητή Π. Τζώνου, με τίτλο «Μουσείο και νεωτερικότητα», Εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα, 2007. Αφετηρία προβληματισμών, είναι σίγουρα ένα κείμενο που θα χρησιμοποιηθεί ευρέως από πανεπιστημιακούς και εργαζόμενους στα μουσεία. Οι δύο επόμενες εκδόσεις αποτελούν ουσιαστικά τα πρακτικά των ημερίδων που διοργανώθηκαν το 2004 και το 2005 από το ίδιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Σε επιμέλεια της Λ. Γιούκα, κυκλοφορούν το «Μουσεία 04: 3 μέρες για τα Μουσεία», Εκδόσεις Εντευκτηρίου, Θεσσαλονίκη, 2007, και το «Μουσεία 05: Επιστημονικές Συναντήσεις», Εκδόσεις Εντευκτηρίου, Θεσσαλονίκη, 2008.

- Αποτέλεσμα συνεδρίου είναι και ο σύλλογικός τόμος με τίτλο «Η τεχνολογία στην υπηρεσία της πολιτιστικής κληρονομιάς», Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο, Αθήνα 2008, σε επιμέλεια των Α. Μπούνια, Ν. Νικονόμου και Μ. Οικονόμου. Πρόκειται για τα πρακτικά του Β' Διεθνούς Συνεδρίου Μουσειολογίας με τον ίδιο τίτλο, που είχε διοργανωθεί από το Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη Μυτιλήνη το 2004.

- Στα μέσα του 2008 το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο παρουσίασε (εκτός από το περιοδικό του ILISSIA για το οποίο υπάρχει αναλυτική αναφορά σε άλλο σημείο) ένα συλλογικό έργο με τίτλο «Μουσεία σε Μνημεία». Πρόκειται για τα πρακτικά ημερίδας που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2002 με αφορμή την έκθεση «1884-1930. Από τη Χριστιανική Συλλογή στο Βυζαντινό Μουσείο», που διοργανώθηκε στο Μουσείο την ίδια εποχή, και τη Διεθνή Ημέρα Μνημείων 2002. Το βιβλίο εντάσσεται στη σειρά του BXH με τίτλο «Μικρά Μουσειολογικά». Δημοσιεύονται

άρθρα των Στ. Γκότση, Γ. Κίζη, Ε. Φιλιπποπούλου, Δ. Ευγενίδου, Β. Χανδακά, Α. Αθανασιάδου, Ν. Μπελαβίλα, Α. Πρέπη, Α. Μανιουδάκη, Μ. Κουμανταροπούλου, Λ. Κατσανίκα-Στεφάνου, Σ. Χούλια-Καπελώνη και Δ. Κωνστάντιου.

- Μια ακόμη σειρά βιβλίων μουσειολογίας εγκαινιάστηκε στα τέλη του 2008. Πρόκειται για τη σειρά «Μουσειακές σπουδές», σε επιμέλεια των Α. Μπούνια και Ν. Νικονάνου, από τις Εκδόσεις Πατάκη. Το πρώτο βιβλίο της σειράς είναι ένας συλλογικός τόμος που αναφέρεται στη μουσειακή εκπαίδευση και έχει τον τίτλο «Έκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο: Εμπειρίες και ερμηνείες του παρελθόντος». Την επιμέλεια του βιβλίου είχαν η Νίκη Νικονάνου και ο Κώστας Κασβίκης. Τα άρθρα υπογράφουν οι Α. Ανδρέου, Στ. Γκότσης, Ε. Δημαράκη, Κ. Κωτσάκης, Χ. Μαυροπούλου-Τσιούμη, Α. Μπούνια, Ειρ. Νάκου, Ε. Πίνη, Α. Τσιτούρη, Ε. Φουρλίγκα, Τ. Χατζηνικολάου και Στ. Χρυσούλακη. Ο τόμος συνοψίζει τη μέχρι σήμερα ελληνική εμπειρία σχετικά με τις εκπαιδευτικές παρεμβάσεις προσέγγισης της πολιτισμικής κληρονομιάς από παιδιά και εφήβους και συζητά βασικές προκλήσεις για το μέλλον.

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον αναμένουμε τις νέες μουσειολογικές και μουσειοπαιδαγωγικές εκδόσεις του 2009, καθώς το πεδίο είναι ευρύ και οι ανάγκες των μουσείων, των εργαζομένων σε αυτά αλλά και των φοιτητών μουσειολογίας πολλές.

Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM για τα Μουσεία

Ο «Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM για τα Μουσεία» αποτελεί βασικό πλαίσιο αρχών για τη λειτουργία των μουσείων και για την επαγγελματική συμπεριφορά των εργαζομένων σε αυτά. Η αναθεωρημένη έκδοση του Κώδικα εγκρίθηκε από την 21η Γενική Συνέλευση στη Σεούλ τον Οκτώβριο του 2004 και εκδόθηκε το 2006, αρχικά στις τρεις επίσημες γλώσσες του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), δηλαδή στα γαλλικά, αγγλικά και ισπανικά. Το ICOM, όπως σημειώνει η Πρόεδρός του κ. Alissandra Cummins, «επιθυμεί την όσο το δυνατόν ευρύτερη διάδοση του Κώδικα για να καταστεί δυνατή η εφαρμογή της επαγγελματικής δεοντολογίας από όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό ατόμων σε όλοκληρο τον κόσμο».

Στις αρχές του 2009 θα κυκλοφορήσει η ελληνική έκδοση του Κώδικα, που πραγματοποιήθηκε με την επιμέλεια του Ελληνικού Τμήματος του ICOM και με χορηγία του Ιδρύματος Ιωάννου Κωστοπούλου.

Εκπτώσεις σε πωλητήρια Μουσείων

Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, στην προσπάθειά του να ενισχύσει τις παρεχόμενες προς τα μέλη του υπηρεσίες, ζήτησε από μουσεία και ιδιωτικούς φορείς-μέλη του να εξετάσουν τη δυνατότητα έκπτωσης στα πωλητήριά τους. Μέχρι σήμερα οι φορείς που έχουν ανταποκριθεί είναι οι εξής:

Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης, Βασιλικός 68, Θεσσαλονίκη (έκπτωση 10% σε πολλά από τα είδη του πωλητηρίου, όταν οι συνολικές αγορές είναι πάνω από 15 ευρώ).

Λαογραφικό Μουσείο Φθιώτιδας, Καλύβα - Μπακογιάννη 6, Λαμία (έκπτωση 41%).

Μουσείο Χέλμη-Φυσικής Ιστορίας, Αγία Μαρίνα, Ζάκυνθος (έκπτωση 15%).

Επιτροπή Ποντιακών Μελετών, Αγγώνων Μαρτύρων 73, Νέα Σμύρνη (έκπτωση 20% στις εκδόσεις της Επιτροπής).

Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Κηφισιά (έκπτωση 10% στις εκδόσεις του Μουσείου και σε άλλα πωλητέα).

Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Νεοφύτου Δούκα 4, Αθήνα (έκπτωση 10% στις εκδόσεις του Μουσείου και σε άλλα πωλητέα).

Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος, Ακτή Θεμιστοκλέους, Πειραιάς (έκπτωση 10% σε είδη πωλητηρίου και 50% στις εκδόσεις. Προσφέρονται δωρεάν παλιότερα τεύχη του περιοδικού του Μουσείου «Περίπλους Ναυτικής Ιστορίας»).

Μουσείο Φρυσίρια, Μονής Αστερίου 3 και 7, Πλάκα (έκπτωση έως 10%).

Εκπτώσεις παρέχονται επίσης, χωρίς να έχει προκαθοριστεί το ύψος, στα πωλητήρια του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου (Μέγαρο Παλαιάς Βουλής, Σταδίου 13, Αθήνα), του Ναυτικού Μουσείου Οινουσσών, του Πνευματικού Ιδρύματος Σάμου «Νικόλαος Δημητρίου» (Πυθαγόρειο Σάμου), και του Ιδρύματος Φωκά-Κοσμετάτου (Βαλλιάνου 1, Αργοστόλι).

Η έκπτωση γίνεται με την επίδειξη της κάρτας-μέλους. Επειδή ανάλογες εκπτώσεις, συνήθως της τάξεως του 5%, παρέχονται και από αρκετά μουσεία του εξωτερικού, καλόν θα είναι να κάνετε τη σχετική ερώτηση πριν πληρώσετε, επιδεικνύοντας την κάρτα μέλους.

Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2009 Αναγγελία θέματος εορτασμού

Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM), στη συνεδρίαση της Συμβουλευτικής Επιτροπής που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι τον περασμένο Ιούνιο, επέλεξε για τον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2009 το θέμα «Μουσεία και πολιτιστικός τουρισμός». Με την επιλογή του θέματος αυτού το ICOM επιθυμεί να αναδείξει τη διαδραστική και αρμονική σχέση που πρέπει να αναπτύσσεται ανάμεσα στα μουσεία και τον τουρισμό, γεγονός που θα συμβάλει τόσο στη διάσωση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς όσο και στη διάδοση των αξιών που εκφράζουν. Περισσότερες πληροφορίες και παλιότερες απόψεις σχετικά με τον πολιτιστικό τουρισμό μπορείτε να αναζητήσετε στην ιστοσελίδα του ICOM (www.icom.museum). Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM προγραμματίζει την πραγματοποίηση ημερίδας για την πληρέστερη ανάλυση και διερεύνηση του θέματος του εορτασμού.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ

- Παρακαλούμε όσους έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικό ταχυδρομείο να μας αποστείλουν την ηλεκτρονική τους διεύθυνση, ώστε να ενημερώνονται εγκαίρως για τις εκδηλώσεις του Ελληνικού Τμήματος του ICOM.
- Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ελληνικού Τμήματος του ICOM παρακαλεί τα μέλη του να δηλώσουν συμμετοχή στις Διεθνείς Επιτροπές ανάλογα με την ειδικότητα και τα ενδιαφέροντά τους, γεγονός που θα συμβάλει στην καλύτερη λειτουργία του Ελληνικού Τμήματος αλλά και του ICOM γενικότερα.
- Η Βιβλιοθήκη του Ελληνικού Τμήματος του ICOM λειτουργεί κάθε Τετάρτη, από 18:00 - 21:00.
- Η επήσια συνδρομή πρέπει να καταβάλλεται το αργότερο μέχρι τις 15 Μαρτίου.

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΧΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ

ΙΔΡΥΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ Φ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ICOM • ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Αγ. Ασωμάτων 15, 105 53 Αθήνα
(T) 210 3239 414 - (F) 210 3239 414
e-mail: icom@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Αγγελική Κόκκου

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ/ΠΑΡΑΓΩΓΗ: Ερμής Κασάπης

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ: Τα Γραφεία του Ελληνικού Τμήματος του ICOM είναι ανοιχτά για το κοντό κάθε Τετάρτη απόγευμα, 17:00 - 21:00. Ωστόσο, για επελγουσες και ειδικές περιπτώσεις, μπορεί να καθοριστεί κάποια άλλη συνάντηση μετά από συνεννόηση.

Τα μέλη του ICOM που κατοικούν στον Νομό Αττικής παρακαλούνται θερμά, για διευκόλυνση της Γραμματείας, να καταβάλλουν τη συνδρομή τους στα Γραφεία του ICOM, Αγ. Ασωμάτων 15 στο Θησείο (Τετάρτη, 17:00-21:00). Τα μέλη που κατοικούν εκτός Νομού Αττικής μπορούν να καταβάλλουν τη συνδρομή τους με ταχυδρομική επιταγή με τα στοιχεία:

ICOM – Ελληνικό Τμήμα • Αγ. Ασωμάτων 15, 105 53 Αθήνα